

TRANSILVANIA.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese câte 2 cóle pe luna si costa 2 florini val. austr., pentru cei ce nu suntu membrii asociatiunei.

Pentru strainatate 6 franci (lei noi) cu porto postei.

Abonamentul se face numai pe câte 1 anu intregu.

Se abonédia la Comitétulu Asociatiunei în Sibiu, séu prin posta séu prin domnii colectori.

Sumariu: Studiu istoricu asupr'a raporturilor agrarie din Ungari'a si tierile adnexe. — Estrasu din alta epistola a dlui Dr. M. G. Obedenariu de dato Rom'a 12/24 Februariu 1884, adressata dlui Dim. A. Sturdza, presiedinte alu Academiéi romane si ministru de esterne. — Schitie istorice despre Strigoi. — Starea femeiloru inainte si dupa crestinismu. — Manifestulu comitetului centrale alu congresului economicu din Romani'a. — Pàrtile rele ale conventiunei comerciale. — Bibliografia. — Post'a Redactiunei.

Studiu istoricu asupr'a raporturilor agrarie din Ungari'a si tierile adnexe.

Periodulu III.

(Urmare).

In descrierea raporturilor agrarie din Ungari'a in periodulu II se vediura multele moduri, cu care ómenii erau aruncati in sierbitute barbara; de aici inse a trebuitu se urmedie, a si urmatu firesce miciorarea numerului locuitorilor, pentrucà cine numai potea, cautá mi-diulóte cá se fuga dintr'unu statu unde nu existá pentru elu nici libertate si securitate personala, nici de avere. Afara de acestea, expeditiunile cruciate incepute pe la 1097 si continuate pàna la 1291 adeca aprópe dóue sute de ani, in cari au peritu la 6 millióne de ómeni din Europ'a, au consumatu si din Ungari'a multime nenumerata de locuitori, de cari si asia statulu acest'a niciodata nu avuse in abundantia, ci tocm'a din contra, adeveratii barbati de statu puçini càti erau, simtiau tare lips'a locuitorilor, fàra cari unu statu nu merita acestu nume, càci elu remane totu-déun'a seracu si espusu la invasiuni din afara. Spre a vindecá reulu acest'a si spre a face cá ómenii in locu se fuga din tíera, mai virtosu se intre in ea de airea, càti-va regi si consiliari mai prevedietori de ai loru s'au incercatu cá de o parte se usioredie sórtea clasei de locuitori cadiuti in sierbitute, éra de alt'a se indemne pe straini a veni si a se asediá in tíera. Scopulu àntáiu credeau ei cà-lu voru ajunge prin decrete aparatórie contr'a rapacitatii si tiraniei oligarchiloru, ale caroru fàra-de legi Pseudonimulu Timoleon le-a descrisu asia de bine in publicatiunile sale din anulu acest'a; éra scopulu alu doilea se urmariá prin impartiri de privilegie fórté pretióse la colonisti straini, precumu este cunoscutu din documente nenumerata.

Se afla inse destule urme in documentele vechi si chiar in decrete de ale regiloru, din care ne convingemu, cà cu tóta tendenti'a oligarchiei de a supune si injugá

pe tóta lumea, totusi afara de nobilii privilegiati si de clasele clericali, mai éra o classa numerósa de ómeni liberi in persón'a si averea loru, fàra a fi numerati intre nobili. Mai éra si alte clase de ómeni semiliberi, cu drepturi personali si cu dreptu de avere imobilila (pamenturi, mosii), obligati inse càtra unii oligarchi, episcopi, monastiri sau cu óresi-cari contributiuni anumite si regulate prin acte formali, sau cu servitiulu militaruu ori de securitate publica. Acestea clase nu s'au numeratu nici-odata intre clasele de sierbi, de iobagi, ci au fostu libere *ab antiquo*, si numai dupa lupte si calamitati secularie au fostu reduse in stare de sclavia, precumu s'au intèmplatu d. ex. cu Cneziatele cele multe romanesci si cu asia numitele clase de *Servientes castri*, *Jobagiones castri* etc., cari cá ostasi mai alesu pe la cetati si fortaretie dela fruntarie, serviau tierii cu armele, éra intru altele erau liberi.

Spre a ne face óresi-care idea despre clasele ómeniloru semiliberi de inainte cu 700 de ani, vomu citá si acilea puçine exemple.

Regele Bela II orbulu avé in a. 1138 o fundatiune pentru prepositur'a Demeș, prin care obliga pe 59 sate mici cu 761 familii, cà acestea se dea monastirei in fiecare anu: die cimea din producte, apoi tóte la unu locu 1522 oi, 1522 ferdele de farina, 1522 vedre de bere, 761 petrii de sare. Càte-va din acelea comune mai de deau si 50 porci, 175 vedre de medu si 1000 de scanduri. Preste acestea tóte 59 satele mai contribuiau parintiloru calugari la diu'a de st-a Margareta 4 boi ingrasiati, 30 oi din cele mai grase (pingvissimas), 30 gàsce, 40 gâini, 20 grundi (petrii) de sare, apoi de serbatorile Nascerei Domnului 20 gàsce, 40 gaini, si 10 petrii de sare; totu atâtea daruri aveau se duca si de Pasci. Aceiasi locuitori mai aveau se ajute monastirei si la unele reparaturi, se-i cosésca si érb'a din fenetiele ei.

In alte pàrti prestatiunile (robot'a, munc'a) locuitoriloru tierani erau si mai usióre; d. ex. cinci satulele

sau mai bine catune, care tóte aveau 90 de fumuri sau familii, Udvornik, Uten, Gran, Mathala, Setkeln dedea fie-care catunu pe la s. Georgie la s. monastire câte 20—30 pàna la 75 pei de jderu (foina), cá se aiba parintii calugari cojóce (blana, bunda) de érna; mai dedeau si decim'a din porci si din vasa de care facea dogarii si strugarii. Chrisovulu relativu la acea donatiune este totu din dilele lui Bela II.

Din acelasi vécu alu 12-lea se afla dupa alte documente, cá asia numitii domni sau patroni isi rezervau fórté puçine locuri cá proprietate in sensulu strictu, sau cum se dice cu terminulu barbaru, Allodium, loculu sau lanulu ori labulu curtiei, pe care flu cultivau ei de a dreptulu prin sierbi (Lixae) din curtile loru pentru trebuintiele de tóte dilele ale familiiloru; tóte celelalte pamenturi sau teritorie bune de cultivatu erau lasate in mànile locuitoriloru tierani, cá se le cultivate si folosésca ei pe lãnga conditiuni la inceputu fórté usióre, inse fãra a li se recunósce acestor'a dreptulu de proprietate la ele. Pamenturile folosite sub conditiuni de acestea s'au numitu inainte cu 700 de ani si chiar pàna in véculu nostru alu 19-lea Colonicatura, éra locuitorii Coloni, care mai târdiu s'au tradusu cu terminulu Iobagio, ung. Jobágy, ceea-ce odinióra insemnase Aristocratu.

Cá usufructuarii class'a coloniloru s'au bucuratu de dreptulu hereditatiei, sau adeca starea loru primitiva se apropiá de acea cunoscuta sub terminulu juridicu Emphyteusis (in Romani'a embaticu, nemtiesce Erbpacht, arenda hereditaria. *) Acestu raportu intre patroni si cultivatori au convenitu ambeloru pãrti timpu indelungatu, din cause prea naturali. Patronii aveau pamentu multu necultivat, éra locuitori erau cu atátu mai puçini. Totusi sunt inca urme din dilele regelui Colomanu (mortu 1114), cá multi coloni vechi erau scosi din locurile cultivate de ei. De aceea regele dispune, cá acelor'a se li se restituie locurile.**)

Celu dintãiu rege alu Ungariei, carele s'a incercatu a usiora sórtea locuitoriloru, si a desfiintia sclavi'a pe generatiuni inainte a fostu Andreiu alu III numitu Venetianulu. Acest'a pre càtu a domnit a sanctionatu mai multe legi, dintre care legea sa 70 dela a. 1298 se póte considerá cá lege fundamentala intre tóte celelalte legi ale tieriei, pentrucã prin aceea se proclamase libertatea poporatiunei rurale sau asia numitiloru iobagi. In acea lege se dice: „Fie-care tieranu sau iobagiu alu vre-unui nobilu, daca va voí, póte se tréca in posessiunea altui nobilu sau airea unde-i va placea cu tóta averea sa sè se póta stramutá si se petréca in libertáte, cu condi-

*) *Decrevimus regali nostra potentia, ut unusquisque habeat facultatem sua dividendi, tribuendi uxori, filiis filiabusque atque parentibus, sive ecclesiae. §. 1. Ne post ejus obitum quis hoc destruere audeat. (S. Stephani L. II, C. 5.)*

***) *Veteres coloni ejecti, terram non habentes alibi, ad suam revertantur. §. 1. Si tamen terra eorum data est Monasteriis, vel Ecclesiis, et ipsi aliam habent, hoc inviolabiliter ita permaneat. (Colomanni L. I, C. 19.)*

tiune cá se dea de scire si se platésca terragiulu (tax'a, datori'a) dupa dreptate si usu.“ *)

Vomã vedea inse mai la vale, cá legea acést'a se adusesse numai pentru Ungari'a propriu numita. Pentru Transilvani'a, Croati'a si Slavoni'a au remasu si mai de parte totu usulu vechiu. Care a fostu usulu acél'a, se póte vedé din istori'a acestoru tieri. Anume, încátu pentru Transilvani'a insemnamu aici de-ocamdata numai atát'a, cá pe la 1298, adeca tocmai pe la finea secolului alu XIII existau in Transilvani'a nationalitati libere, mai multe clase de ómeni liberi, fie-care cu drepturile sale, ceea-ce se scie si din cunoscutulu documentu dela 1291, emanatu totu dela acestu rege Andreiu alu III-lea, in care se vorbesce de universitatea nobililoru, sasiloru, secuiloru si a romaniloru.***) Preste acést'a, încátu pentru romani existau de pe atunci multime de cneziate si chiar unele vaivodate, in care locuitorii nu erau sclavi de moscenire, ci ómeni liberi, obligati a da numai unele tace sau ajutórie deregatoriloru cari administrau tãnurile.

Oligarchii si aristocratii din acele timpuri s'au vediatu siliti a se supune acestei legi de libera migratiune, cáci asia cerea interesulu loru. Cele trei expeditiuni cruciate in Asi'a, consumasera multe miriade din locuitorii tieriei. Preste acést'a invasiunea teribila a mongoliloru pe la a. 1242 a micioratu si mai tare numerulu locuitoriloru, din cauza cá mongolii cându au esitu din tíera au omoritu multe mii si alte sute de mii ómeni de ambele sexe, carii se aflau in cele mai bune puteri fizice, au si dusu din ei in captivitate, intru atáta, încátu districte intregi au remasu cu totulul desierte de locuitori. De aici a urmatu, cá atátu guvernulu càtu si áristocrati'a au trebuitu se ia mesuri mai blande spre a indulcí si trage pe locuitori din alte tieri, mai alesu in siesurile Ungariei devastate cu totulul neasemenatu mai reu decátu pãrtile muntóse si anume decátu in Transilvani'a, ai càrei locuitori atátu la venirea mongoliloru càtu si mai târdiu la invasiunea tatariloru lui Tamerlan s'au retrasu in munti si in codrii neamblati, pe unde vrajmasii n'au fostu in stare se strabata, si asia locuitorii cu vitele loru au fostu scutiti de peire pre càtu timpu órdele barbare au cutrieratu alte pãrti ale tieriei, ceea-ce nici-odata nu a duratu prea multu timpu, din cauza, cá dupa-ce locuitorii fugisera in locuri ascunse sau fusesera omoriti, ne-avendu cine se cultive pamentulu, barbarii erau siliti sè se retraga si ei, cá se nu piéra de fóme si de frigu la apropiarea ernei. Asia

*) *Quilibet Rusticus, seu Iobagio alicujus Nobilis, si voluerit, de possessione Domini sui, habita licentia, et justo ac consveto suo Terragio persoluto, ad possessionem alterius Nobilis, vel alias quo ei placuerit, cum omnibus suis rebus, libere se causa commorandi, transferre valeat.“*

***) *„Cum nos universis nobilibus, Saxonibus, Siculis et Olachis in partibus Transilvanis apud Albam Iuliae pro reformatione status eorundem congregationem cum iisdem fecissemus, ab eisdem Nobilibus, Saxonibus, Siculis et Olachis diligenter inquiri fecimus, si dictae possessiones (Fogaras et Zumbathel) ad ipsum magistrum Ugrimum dignoscuntur, juste et legitime pertinere etc.“*

s'a intemplat apoi, că muntii și codrii întinși pe sute de miliarde pătrate au fost pentru elementul românesc; pentru limbă și naționalitatea lui în Dacia, cetățile cele mai tari, fortificate nu de mâni omenesci, ci de mână lui Dumnezeu.

Prin proclamarea libertății și a liberei migrații introduse în Ungaria au căscigat firesce și populația rurală din țările vecine, într-o dată adecă oligarhii ungureni avându-lipsa mare de locuitori pe teritoriile lor cele vaste, pe lângă ce tractau mai omenesc pe cari îi aveau, spre a îndupleca și trage și pe alții la sine, le puneau condiții mai ușoare, lasându-le mijlocul de ajuns că se potă întemeia și crește familii numeroase, și rapacitatea încă se mai infrenă. Mulți dintre locuitorii țărani cari ajungeau la o stare materială mai bună, rescumperându-ori-ce îndatoriri avuseră către oligarhii feudali, își căstigau ei însii pământul pe la orășe și în ținuturi scutite cu totul de jugul feudal. Pe acestea cali apoi și Ungaria începă a se împopora din nou în o parte mare a ei. Ceea-ce înse nu trebuie se uităm, nici la locul acestă este, că poporul țărân se ținea sigur de libertățile sale numai sub condiție, dacă regele avea mână tare și brățiu înalt destul, pentru că se o potă aperi neincetă de asupritori și rapitori.

Dacă nu toți regii Ungariei și voivodii Transilvaniei au fost tari destuli, pentru-că se și potă implini acea misiune de protectori ai populației rurale, era unii faceau chiar și cauza comună cu oligarhii cei mai egoști și rapitori. N'au trecut cincideci de ani dela legea lui Andrei III citată mai sus, până ce oligarhii au și început a o calca mai ales în două moduri. Unii adecă dintre domnii feudali aflau o multime de preteste, pentru-că pe țărani asediați și muncitori pe moși lor și maltratati de către ei însii sau de către deregatorii sau argatii lor, se și țina legăți de glia, și se nu și suferă a se stramuta și a și ameliora starea pe lângă condiții mai de suferit. Alții erau simțindu-lipsa de locuitori pe domeniile lor, că oameni rapaci și hotiosi precum erau din firea sau din creșterea lor, făcându-invasiuni în moșile altor seniori, rapiau cu forță fizică pe coloniștii acestor și și asediau pe moșile lor. De aici se potă pricepe prea bine și rațiunea legii 16 din 1351 adecă din dilele regelui Ludovic I, în care se interdice seniorilor feudali rapirea iobagilor dela alți domni fără învoirea acestora.

Până pe la finea vécului alu patrusprediecelea se pareă că legea regelui Andrei este data cu totul uitării; libertatea personală și a stramutării dela un loc la altul a populației rurale deveni erau violată și batjocorită; ea își perduse ori-ce auctoritate mai ales după mórtea regelui Ludovic I urmata în Septembrie 1382, pre-cătu a durat anarchia sub regină Maria dusa în captivitate la 1386 și până la încoronarea barbatului seu a regelui Sigismund în 1387.

Acestu rege cu toată usiorata mîntiei sale, vedindu bine, că mai ales făcea cu apropierea și cu dese in-

vasiuni ale turcilor țără potă se fi perdută, dacă mișionele de locuitori țărani nu voru fi luați în apărare de către tron în contră tiraniei oligarhilor, în anul 1397 a datu unu edictu memorabil, în care dice, că după ce au aflatu din nenumerate informații ale baronilor, episcopilor și ale altor oameni fruntași ai țării, că mulți domni feudali caută totu felu de pretexte infame, că se țina pe locuitori în sîrbitate și se nu și lasă că se se mute aie unde le-ar merge mai bine, dînsulu că rege se simte îndatorat a lua în apărarea sa pe acea clasă de locuitori cu atătu mai virtuos, că dela începutu toți oamenii s'au nascutu liberi, și că nu natură, ci tirania omenescă i-au aruncatu în jugul sîrbității; deci elu, regele, consultandu-se cu baronii și cu alți magnati ai țării, cu votulu unanimu alu acestor a sancționat și statorit definitiv, că de aci înainte toți locuitorii, cetățeni, oșpeti (*hospites*, adecă coloniști străini aduși în țară), sau iobagii regesci locuitori pretutindeni, în cetăți, în domniile regale, în orășe și sate libere, în ținuturile fortaretielor, în domniile bisericesci, în ale nobililor și ale oricaror, se se potă mută oriunde le va conveni, în cetăți, în orășe, pe le fortareti, pe locuri bisericesci sau pe ale nobililor, într-o toată libertatea și totu-deună, în prezentu și în viitoru, îndată ce voru plăti fia-care cu ce este datoriu la locul în care petrecuse până atunci. Totu-odată regele decide limpede, că dacă ori-care domn de iobagi nu ar scote în timpu de ună luna dela iobagii cari voru se se mute dela elu, ori-ce taxe, datorii sau glóbe (*Birsagia*) ar avé de scosu, după trecere de o luna se nu le mai potă scote, ci se le perda, era iobagii se se potă mută dela elu fără nici-o pedecă sau vatemare. Alte contribuții impuse iobagilor, d. e. pentru stat, trebuia se le încassie seniorulu (domnulu) în 15 dile, ér dacă elu nu le încassă în acelu terminu scurtu, iobagiulu remane scutitu de plata. În acelea timpuri adecă domnii, aristocrații încassau dela iobagii lor și contribuțiile statului, dacă apoi în casuri nenumerate nu le administrau la fiscu, ci le țineau în pungile lor. Asia se întielege acesta parte a edictului.

Cu executarea decisiunilor coprinse în acestu edictu, cu apărarea locuitorilor de asupririle seniorilor și asigurarea liberei stramutării au fostu insarcinați de către regele Sigismund deregatorii municipali, adecă prefecti, vice-prefecti, judecatorii primari, sau cum amu dice astăzi presiedintii tribunalelor în numele regelui, sau cum se dice în edictu, *mera regia auctoritate*.

Deregatorii comitatelor înse erau și ei luați totu din clasă nobililor, din aristocrați: prin urmăre se impliniă cunoscută dicătoare, că corbu la corbu nu și scote ochii. Urmărea fu, că acestu edictu în totu respectulu foarte memorabil, a fostu datu de către rege și în desbaterea dietei ținute în Ungaria la anul 1405, era aceea votându-lu cu schimbare de câte-va cuvinte, pe o parte din elu o încorporă la decretulu seu II art. 6 și altă la decretulu III din același an.

Dacă nici cu acea lege populația rurală nu a pututu fi apărată de rapacitate, din care cauza același rege

Sigismundu tocma dupa treidieci de ani, adeca la be-
tranetiele sale s'a simtitu indemnatu, cá in decretulu VI
art. 7 din anulu 1435 se innoiesca aceeasi lege, se dic-
teție si pedepse in bani asupr'a senioriloru cari nu lasa
pe iobagi sè se mute dela ei, precum si asupr'a celoru cari
furau pe iobagi, sau fi primiau pe mosiile loru fara cá
se le cèra atestatu de liber'a stramutare.

Acestea legi si anume legea dela 1435 se cuvine
se ni-le insemnamu cu atátu mai bine, cu càtu se scie
din istori'a Transilvaniei, cá indata la doi ani, adeca in
apulu 1437 a si spartu in acèsta acelu resboiu civile
cruntu, in care nobilii si sasii au formatu un'a, éra po-
porulu romanescu si celu ungurescu alta parte, éra apoi
dupa primele batalii sangeróse si dupa proclamarea de
armistitiu acestea dóue popóra unite au inaintatu caus'a
loru la imperatulu si regele Sigismundu, care inse a re-
pausatu in 19 Decembre 1437 la Znaim in Moravi'a,
si prin mórtea lui caus'a poporului tieranu au ajunsu
din nou in starea cea mai critica, de unde apoi au si
urmatu o serie lunga a desastreloru pentru ambele tieri.

Importanti'a suprema a causei poporului tieranu si
a evenimenteloru legate cu aceea ne face, cá se alatu-
ramu aici incai un'a parte din desu citatulu edictu si
respective lege dietala din anii 1397 si 1405 in limb'a
originala, cu atátu mai virtosu, cá numai din acea lege
se póte judecá si cunósce dreptatea causei poporului ar-
deleanu resculatu in anii 1437 si nedreptatea strigátore
la ceriu facuta lui prin asia numit'a uniune sau mai
exactu, conspiratiune tiranésca a acelu „trei natii“
din aceiasi ani, repetita cu juramente pana la a. 1848.)

„... *Quia creberrimus plurimorum Praelatorum,
Baronum et potiorum Regni nostri Procerum relatibus,
nostrae insonuit auribus Majestatis, quod plerique fo-
rent Regnicolae, per climata regni nostri possessiones
habentes et tenentes, qui eorum jobagiones, in aliorum
possessiones commorandi causa accedere volentes, variis
calumpniis, signanter in birsagiorum ac mulctarum
seu dacionum receptionibus, ut ipsos erga se retinere
valerent, super eos impositis, libere abire et pacifice
permittere non curarent; per quod factum nonnullae
nostrae regales, nec non ecclesiarum ac nobilium (etc),
alterius dignitatis hominum possessiones, non modi-
cum desolationis paterentur detrimentum. Nos igitur,
cui interest, officio nostri regii regiminis incumbente,
de bono communi, et condignis regni nostri commodi-
tatibus salubriter invigilare volentes, imo dignum ar-
bitramur et congruum, quod cum exordio omnes ho-
mines prima parens aequaliter produxerit, hi liberi
habeantur, quos non natura, sed humana potentia sibi
ipsi iugo subicere conaretur servitutis; una cum eisdem
Baronibus, et potioribus regni nostri Proceribus, de-
creto unanimi sanximus, statuimus et super statutum
fecimus, ut a modo in antea, cives, seu hospites, sive
jobagiones nostri regales, de nostris civitatibus, posses-
sionibus, Oppidis et liberis Villis, castrorumque nos-
trorum tenentibus, in earundem Ecclesiarum nec non no-
bilium et alterius praeeminentiae hominum possessiones
habentibus (sic), et e converso earundem ecclesiarum*

*et ipsorum nobilium ac alterius status hominum jo-
bagiones, in praefatas nostras regias civitates, oppida
et possessiones, castrorumque nostrorum tenentibus, et ge-
neraliter quilibet liberae conditionis homines, de pos-
sessionibus ecclesiarum in nobilium possessiones, ut de
nobilium possessionibus, in earundem ecclesiarum pos-
sessiones; temporibus semper successivis universis et
perpetuis, habita licentia, justoque teragio et aliis de-
bitis eorum solitis expeditis, liberam, tutam et
omnimodam moraturi se transferendi ha-
beant facultatem, harum nostrarum Litterarum
per vigorem, his moderaminum limitationibus, clare
praesentibus expressatis, ut quicumque et quorumcunque
jobagionum Dominus, aliqua Birsagia sua, quibus
jobagio suus aliquo tempore fuisset convictus, infra
unius mensis spatium differens, non exegisset super
eundem, extunc ipsa Birsagia talia super jobagionem
suum, dicto uno mense elapso, recipere, et eundem jo-
bagionem retinere non valeat, sed idem jobagio
quo maluerit, modo praehabito, indempnis et
illaesus moraturus accedat etc. etc.*

Libertatea stramutarei iobagiloru nu se potea de-
cretá si proclamá in termini mai respicati, decátu se vede
in acèsta lege din dilele lui Sigismundu.

Dupa resboiulu civilu din Transilvani'a dela 1437/8
mai aflamu o lege dela 1444 din dilele nefericitului rege
Vladislau, mortu in batali'a dela Varna, despre liber'a mi-
gratiune a iobagiloru. Din acea lege se vede, cá acèsta classa
de ómeni venise din nou in pericolu de a fi subjugata
pe vecie. Acea lege este a 19-a in ordinea codificarei
din acelu tempu, si provocandu-se la legi anterióre aduse
in favóreá poporatiunei rurale, decide cá se fie observatu
usulu vechiu. Se pare inse cá acea lege nóua a si fostu
calcata indata dupa mórtea regelui. Miculu rege Ladis-
lau alu V-lea aflandu-se in etate numai de 4 ani, erá
tinutu la imperatulu Fridericu alu III-lea in Austri'a sub
tutoratulu acestui'a, ér' Ungari'a in locu de rege avea
numai vicari ai statului cu Joanu Corvinu in frunte. In
aceea epoca si anume indata in anulu 1445 vicarii
tieri s'au incercatu in dieta a innoi legea lui Sigismundu
pentru liber'a migratiune a coloniiloru, dara n'au reusitu
la nimicu. De aici au urmatu, cá iobagii 'si ajutá siesi
prin fuga, dela unu domnu la altulu si dint'r'o tíera in
alt'a, éra domnii s'au pusu din nou pe furate si rapite
de iobagi unii dela altii.

In an. 1458 alesu fiindu Mathi'a Corvinu cá baiatu
de 15 ani de rege alu Ungariei, pana a nu fi proclamatu
de majorenu a statu sub tutoratulu unchiului seu Michailu
Szilagyí. Acesta cá gubernatoru a luat indata in acelu
anu mesuri aspre in contr'a tutororu domniloru, cari sau
traganau ori cá opriau cu totulu migratiunea libera a
locuitoriloru. Elu i-i pedepsia mai antáiu cu câte 6
marce, dupa aceea le ocupá dominiile cu putere armata
si nu le liberá pana candu nu se supuneau. Aceste me-
suri se potu vedé in articolulu 15 de lege dela an.
1458. Lupt'a inse între libertate si sclavia a trebuitu
se fie fostu din cele mai inversiunate; cá-ci adeca aflamu
indata in articolulu 30 din urmatoriulu anu 1459, cumcá

facultatea migrațiunii colonilor se suspende pe unu anu întregu și se decretă pedeps'a de 6 marce asupr'a totu-
roru domniloru căți ar' primii și ar' duce iobagi din
dominiile altor'a.

De aci incolo sub domni'a lui Mathi'a Corvinu,
pare trece in istori'a Ungariei de prea glorioasa, liberta-
tea poporațiunii rurale a fostu violata și restrinsa totu
mai tare, ceea ce se vede din articolulu 17 alu an. 1463,
articulu 11 și 14 din an. 1468, unde aflamu și condi-
țiunea pusa, că numai câte unu iobagiu se póta trece
liberu dela unu domnu la altulu. Ratiunea acestei res-
trictiuni s'a luatu in acea epoca din impregiurarea,
că contributiunile datorite cătra statu au inceputu a se
aruncá (repartiri) de-a dreptulu pe capii familiiloru ioba-
gesci, de unde a urmatu firesce, că prin migrațiunea ne-
tiermurita se fie ingreunata preste mesura incassarea in
acelu veacu, in care cei mai puçini exactori și percep-
tori sciau se scrie și se cetésca, prin urmare tóte com-
puturile comunali se crestau pe betie sau asia numite
revasie ori rebusie. Totu cam din acésta cauza articu-
lulu de lege 14 din an. 1474 earasi suspende migra-
țiunea libera pe unu anu întregu. La legea acésta inse
observa scrietoriulu Pfahler, că între atâtea esceptiuni fa-
cute dela lege a disparutu insasi legea, precum și că cu
cātu crescea mai multu poft'a domniloru de a-si tiné pe
iobagii loru, cu atátu erá și poft'a altora mai mare de
a-i furá sau a-i rapi. Luptele acelu poft'e de a furá
și rapi ómeni, le vedemu in art. 14 din 1470 și art.
39 din 1486.

Acésta fú sórtea tragica a milióneloru de locuitori
tierani in Ungari'a sub tóta domni'a regelui Mathi'a Cor-
vinu, adevărata jucarie a tiraniei oligarchice. Nu erá
de ajunsu cu servitutea, ci se portau procese și alaturea
cu acele resbóie sangeróse; inse totu locuitorii le plateau
cu sudórea și sangele loru. Dictatu-s'au instructiuni și
pedepse asupr'a domniloru spre a infrená rapacitatea loru;
s'au pusu și terminu de 60 zile pentru migrațiune; au
fostu amenintiati judecatorii cu destitutiune, daca nu voru
esecutá legea in tocma; in fine lucrulu au ajunsu asia
departe, încátu prefectii comitatelu au fostu auctorisati
a convocá la arme pe toti nobilii comitatului in contr'a
acelu domni, cari nu voiau a se supune legii și a nu
mai rapi iobagii dela altii, sau pe cei rapiti ori furati
a-i liberá.

(Va urmá).

Estrasu

din alta epistola a dlui Dr. M. G. Obedenariu de dato
Rom'a 12/24 Februaru 1884, adressata dlui Dim. A.
Sturdza, presedinte alu Academiei romane și ministru
de esterne. *)

Am aflatu de existenti'a unoru documente, cari ar
putea ilustra partea II a fragmentelu de istorie de
Hurmuzachi (Unirea Bisericei Romaniloru din Ardélu).

*) A se vedé Nrulu 12 alu „Transilvaniei.“ Red.

Este vorb'a de unu manuscriptu alu unui prelatu Nicolae
Comnenu Papadopoli, remasu la Padua. Mi s'a spusu,
că manuscriptulu se afla in mánile unui eclesiasticu ger-
manu la universitatea de Innsbruck. (Imi pare că ma-
nscriptulu este camu de pe la 1699—1701).

Amu scrisu profesorulu acestuia și mi-a respunsu,
că a elaboratu și inprima acum o colectiune de docu-
mente relative la istori'a bisericelu orientali din Un-
gari'a, documente estrase din arhivele collegieloru, epis-
copatelu și ordineloru religióse din Rom'a, din Austri'a,
din Ungari'a și din Transilvani'a. Titlulu operei va fi:

*Symbolae ad illustrandam Historiam Ecclesiae
orientalis in terris Coronae S. Stephani, nunc primum
ex variis tabulariis, romanis, austriacis, hungaricis,
Societatis Iesu aliisque fontibus erutae a Nicolao
Nilles, S. I. S. Theologiae et SS. Canonum doctore,
horumque in caesarea et regia universitate oenipon-
tana professore publico ordinario.*

Daca ar tipari din Papadopolu totu ceea-ce concerne
pe Romani, bine ar fi; inse éca ce-mi scrie profesorulu
Nilles:

*„Oltre les piéces de Papadopoli relatives aux
questions du premier livre (Προδρομος), et que je
publierai, je possède encore un grand travail du même
autour, duquel j'ai dit à la 12-me page que je le pu-
blierai peut étre dans les appendices; cest-á-dire,
si cette augmentation de volume ne cout pas trop.
Si votre Academie de Bucuresci voulait souscrire á
une centaine d'exemplaire de mon ouvrage, alors je
pouvais risquer l'agrandissement de l'entreprise. Il
va sans dire, que la „Vallachia“ trouve sa place ho-
norable dans les écrits de Papadopoli.....*

*Il est bien á regretter que Sinkai, au quel vous
avez consacré une si belle page, n'ait pas connu les
documents relatifs á l'histoire de l'Union de son Eglise
avec le saint-siége. C'est dans cette partie de son
ouvrage qu'il fait voir son faible.“*

Asia dara, important'a lucrare a lui Papadopoli se
va publicá, daca Academi'a subscie pentru 100 exem-
plarie.

Credu domnule presidentu, că amu putea face acésta
Academi'a ar da volumulu II alu Fragmentelu lui Hur-
muzache impreuna cu unu volumu de documente publi-
catu de Nilles, fia-cându s'ar vinde, fia-cându s'ar daru
opulu lui Hurmuzache. Amu puté cere, credu, că pe
cele 100 exemplarie sè se tiparésca: Imprimatu pentru
Academi'a romana, sau „Cu spesele Academiei romane.“

Daca aflati acést'a de cuviintia, asiu intrebá pe pro-
fesorulu Nilles de pretiulu probabilu alu unui exemplariu.

Alaturediu tabl'a de materii a primulu volumu alu
operei ce se tiparesce, și unu *Fac-simile* de pe actulu
de supunere alu Romaniloru, cu semnaturile protopopiloru
ardeleni din 1697.

In tómn'a trecuta aflasem, că dela arhivele Vene-
tiei nu se mai trimisese nimicu camu de multu. Amu
rugatu, intorcéndu-me aici la Rom'a, pe unu ministru de
statu, membru alu comitetulu archiveloru, se scrie direc-

torului archivelor din Veneti'a, sè se arete mai zelosu. S'a pusu pe lucru camu dela Noembre, si in septemàn'a acést'a Academi'a va primí inca unu pachetu camu de 200 de pagine de copie de documente.

Binevoiti etc. . .

Obedenariu.

Schitie istorice despre „Strigoi“.*)

(Dupa piaristulu Dongó de Ioanu M. Petranu.)

III.

Legendele si traditiunile evului mediu, cari au mai remasu pentru posteritate si „in cari misticismulu cu infami'a, spaim'a cu admirarea ambla tienendu-se de bratiu“, fiindu pline de superstitiuni, cá stupulu de miere, ne potu servi de celu mai bunu isvoru pentru a cunoáce in càtuva si cerimoniele spurcate ale instalarei nouelor persóne in onestulu oficiu alu strigoiloru — nesce ceremonii, dela cari omulu numai cu grétia si cu despretiu trebue sè se întórca.

E o insusire caracteristica a stupiditatii arogante a omului, cà elu faciá de lucrurile si întrebările cari trecu preste marginitele lui cunoscintie, dar tocmai pentru acésta ilu facu curiosu si interesantu, — se întórce la admirare, si din celea necuprinse isi fabrica lucruri mari, inforatorie si teribile, ér pe acestea le considera cá consecinti'a machinatiunei diavolului, si astfelu (póte cá respłata meritata pentru stupiditate), mintea lui cea prósta își creadia frica si fiori fara de nici o cauza.

Pe bas'a acestui principiu psihologicu s'a intemplantu (dupa cumu amu aratatu si in I-iulu punctu alu schitiei) introducerea imaginatiunei strigoiloru in conceptulu ome-nimei*).

Acumu, in locu de a disputá pe largu si a cadea póte in repetitiuni, voiescu a vorbí de a dreptulu despre patronatulu strigoiloru conformu cunoscintieloru spicuite, asiu dice, din traditiunile remase noue.

Se ne inchipuimu pe câteva momente stimati lectori, cà suntemu in lumea cea de demultu neculta si neinva-tiata, càndu diavolulu putea sè se preamble liberu pe intregu globulu paméntului.

Atunci, cá sè se fi potutu face cine-va strigoiu, celu dintàiu lucru i erá de a se inpretini cu diavolulu cá cu domnulu si patronulu strigoiloru, ba inca si mai nainte de acést'a — de a'lu provocá la unu „rendez-vous“.

Intalnirea acést'a se intemplá in modu sau nemedilocitu sau midilocitu. Daca se intemplá in modu nemedilocitu si faciá de femeia, atunci diavolulu se infaciosiá de comunu acusi ca unu june tineru si frumosu, acusi ca unu domnisoru avutu si placutu, acusi ca unu ciobanelu istetiu si dragalasiu, acusi ca unu fetu frumosu din poveste etc. si mai intàiu prin vorbiri iresistivere, prin promisiuni, seau in casulu celu mai cerbicosu inca

si prin predarea unoru presenturi bogate, își cástigá in potestatea sa pe persón'a respectiva si apoi o introducea in servitiulu lui celu secretu. Daca persón'a ratacita in cugete si smintita la minte era barbatu, ceea ce fórte arare-ori se intemplá, esenti'a convenirei era totdeuna cea mai dinainte, numai càtu rolulu se schimbá, dar in ambele casuri ambitiunea condusa de lingusire pe càli rele si ratacite era adeverat'a cauza a pasiului sinistru.

Convenirile acestea se intemplau totudeauna nóptea si inca intre órele 11—12 (Tempulu spiriteloru necurate).

ÉR in modu medilocitu asia se intemplá introduce-rea in colegiulu strigoiloru, cà seau se facea tergulu singuru numai cu magistrulu (Hexenmeister) respectiviloru, seau cu totul fara de voia, si asia cà celu ce prindea mai àntàiu mán'a strigoiiului ce tragea de mórte, se facea elu insusi strigoiu. Procedur'a acésta s'aru putea numi joculu sórtei.

Trei cali conduceau dara la ocaziunea de a puté fi cineva strigoiu, adeca: seducerea, instruirea si testarea.

Dupa intrarea intre strigoi urmá indata promisiunea, inaugurarea solemna, subscrierea cu sànge a invoieii, insemnarea noului mucenicu si in urma supunerea cea mai mare.

Anume: indata ce respectivulu (in turburarea lui de minte) legá amicitia cu draculu, îi depunea totu de odata promisiunea solemna, ca tóte va se le faca dupa bunulu placu alu lui, si ca acasa, pe drumu, in biserica ori afara, cu cugetulu, cu vorb'a si cu esemplulu se va nasuí intr'acolo, cá domni'a satanei sè se laticesca in cercu càtu se póte de mare, si crestinismulu, atátu teoretice càtu si practice, se devina unu obiectu de risu si de batjocura. Celu ce se inrolá inse sub acestu stindardu alu diavolului, singuru nu erá destulu de capace spre implinirea missiunei atátu de teribile; deci totu ne-introdusulu capetá càte unu draculetiu de cei mai inferiori, care apoi era totudeauna cu elu, ilu insociá mereu, ca umbra pe omu, îi controlá faptele, ilu indemná la implinirea obligaminteloru lui, ilu infruntá pentru lucrurile lasate in restantia, ba ilu si batea . . . cu unu cuventu, draculu erá „vis motrix“, puterea indemnatoria si animatoria, ér strigoiiulu numai unu medilocu in mán'a demonului, prin care acesta isi indeplinia lucrurile sale infernali. Puterea sa fermecatória si extraordinaria, cu care provedea maiestrulu strigoiloru pe persón'a cástigata in potestatea lui, nu-i putea resiste decátu numai fumulu temàiei binecuventate, ap'a sântita, facerea crucei etc.) dar si acestea numai pe puçinu timpu.(? . . .)

Confirmarea invoieii, seau subscrierea, daca 'mi este permisu a dice asia, se intemplá seau numai simplu prin vorba, seau prin scrisu cu cernéla rosia. Cernél'a rosia folosita la subscrierea acestoru invoieii — dupa observarea lui Ipolyi — se asemaná libatiunei sàngelui ce ilu versau pagàni cu ocaziunea inchieierei vreunei conventiuni, ori cu ocaziunea depunerii vreunui juramentu.

Faptulu celu mai insemnatu alu inaugurarei inse erá insemnarea — timbrarea. Decursulu acestei cere-

*) Ce frasa este acésta? Asia scrie autorulu magiaru? Red.

monii sta din aceea, ca draculu luá cã gagiú de fidelitate dela celu introdusu si dejã confirmatu unu osu din màna ori din petioru, si dupa aceea botezãndu'lu, punendu'i nume, cu trei degete ale manei si pe lãnga exprimarea cuvintelorú: „Éta acuma esci in puterea mea“, fi apasã semnulu, timbrulu lui, care semenã fórte cu o urma de iepure. Cu deosebire e interesantu a scí, cã semnele acestea in cele mai multe casuri erau invisibili, de órece draculu le acomodá (de si in modu durerosu) „in loco pudendo“ dupa cum marturisíau cei intrebati, pãna ce erau inca intregi si sanetosi la minte.

Se dice cã corpulu strigoiloru, in locul acela unde se insemná erã nesimtitoriu si ori cu ce de ilu impun-geai, nu esia sange din elu.

Celea dintaiu urme ale datinei de a'si insemná pe strigoii noi, ocuru deja in povestile vechi resarítene; si semnificarea loru totu una e si acolo cá si aici; va se dica semnulu confirmatoriu alu contractului incheiatu; numai càtu acolo se amintesce cá urm'a sarutatului inprumutatu a partiloru ce contractéza. Aici, la marea serbatóre a instalarei strigoiloru inca vine inainte sarutatulu inprumutatu, numai càtu aici ca exprimarea supunerei celei mai adenci. Anume strigoifulu care-si documentá dejã aptitudinea si constantia lui, sarutá partea din dereptu — se fie cu respectu — a dracului (Plutone, Belsebub, Lucifer etc.) ce ducea presidiulu in tipu de tiapu ori mitia.

Totu decursulu acestui ritu de supunere decurgea in asia numitele: „balurile strigoiloru“, unde toti strigoii si tóte strigóiele, cari se tîneau de propagand'a respectiva, trebueau se fia de faciã. Acolo apoi isi petreceau timpulu, comitiendu lucrurile celea mai de rusine si mai dejositórie.

In istoria fugitiva a fermecatoriei, cu care ne ocupamu vomu avea fericit'a ocasiune de a ne intãlni si cu procesele incepute de inquisitiunea spaniola. Ér, pãna atunci se vedemu ca judele legislativu alu Italiei, Mazzini prin secolulu alu XVII pe cine insira in catalogulu strigoiloru.

1. Aceia, cari (dupa cumu sustienu ei), in inele, in oglindi, in medalii, in glaji si in alte obiecte tînu draci ascunsi si inchisi — sunt strigoii.

2. Aceia, cari parasindu fara de credintia crestianismulu, atãtu trupulu, càtu si sufletulu si l'au datu lui; cari s'au juratu cã voru fi ai dracului, si cari de voia buna s'au incredintiãtu lui — sunt strigoii.

3. Aceia cari mergu si iau parte la balulu draciloru, seau (dupa cumu e vorb'a), in dantiulu strigoiloru — sunt strigoii.

4. Aceia cari farmeca animale rationali si nerationali jertfindule satanei — sunt strigoii.

5. Aceia, cari adóra publice ori in secretu pe celu necuratú dedicandu-i sare, pãne, pétra acra si alte obiecte — sunt strigoii.

6. Aceia, cari ilu chiama intru ajutoriu cerendu vre-unu dar óresi-care dela elu, sau ingenunchia inaintea lui; cari fi aprindu lumina si alte obiecte lumina-

tórie, mai incolo aceia cari ilu tituléza: ángeru sãntu, ángeru albu (curatu), sãnti'a ta etc. — sunt strigoii.

7. Aceia cari ceru asia cev'a dela elu, ce nu póte se le dea — sunt strigoii.

8. Aceia cari in faptele necurate si diabolice folosescu obiecte sãntite — sunt strigoii.

9. Aceia cari pe altariulu unde se tine miss'a punu bobu, hàrtia curata, magnetu si alte obiecte, prin cari tîntescu profanarea miss'e — sunt strigoii.

10. Aceia cari le tînu, scriu ori rostescu rugaciuni neaprobrate, ori plane anatemisate de sãnt'a biserica.

11. Aceia cari — dupa cum dicu — causadia chinuri ómeniloru, ori punu óle la focu, cá prin acelea se-i tortureze — sunt strigoii. Si in urma

12. Aceia cari imprascia bobu, ísi mesura man'a cu palm'a, ísi esaminéza palm'a ei insi-si ori prin alti, cá din aceea se scie venitorulu sau trecutulu, precum si aceia cari facu si alte bosconituri de acestea — sunt strigoii.

Éta cele 12 puncte infioratórie! dintre cari si numai o dicala inca erã destula, cá pentru aceea sermanulu muritoriu, pre care se adeveríã, se fia judecatu la mórte si arsu pe rugu.

IV.

Pre càtu de latita erã maestri'a strigoiloru, mai alesu prin seculii 16 si 17, pre atãtu de mare si de inversunata fu si persecutiunea provocata in contr'a ei. Tribunale intregi erau compuse singuru numai pentru esaminarea si judecat'a acestui lucru. Asia pentru es. in Itali'a, in Spani'a etc., si chiar si pe la noi ici-colea. De oficiulu tribunaleloru acestor'a se tînea, prinderea strigoiloru, aducerea la tribunalu, ascultarea si in urma judecarea loru, ce de comunu erã mórtea. Mai de insemnatu este inquisitiunea spaniola, care facultatea capatata spre acestu scopu si-o eseritã pãna la extreme. Ori-cine se fi fostu nefericitulu acel'a pre care-si puneã ochii, trebuiã se móra. Sprenger si Kremer au fostu inquisitorii cei mai zelosi in oficiulu acest'a. Ei au scrisu si unu opu intitulatu „*Malleus Maleficorum*“ in contr'a strigoiloru.

Judecãndu lucrulu in modu impartialu, putemu afirmã, cá inquisitiunea inceputa in contr'a strigoiloru, pre lãnga daun'a facuta, ísi avù si partea ei cea buna; càci dupa atãt'a versare de sãnge, desteptãndu-se omenimea din nebuni'a ce erã, incepù a parasí cu rusine credint'a desiérta. *)

*) Se erte dlu piaristu si toti cei de o parere cu elu, càci acestu scopu humanitariu se potea ajunge multu mai curèndu si mai siguru prin predicare parintesci si prin scóle, fara rugu si focu si fara nici o versare de sãnge. Inquisitiunea nu póte fi escusata nici netedita cu nimicu pe lume, ci ea remane in veci tirani'a cea mai selbateca si mai spurcatã, crim'a cea mai teribila contr'a doctrinei lui Iisusu Christosu si a omenimei intregi, stigma infama, ce nu se va putea sterge in veci de pre fruntile calugariloru apuseni din evulu mediu si pãna târdiu in secolulu alu 18-lea. Asia numitii strigoii si strigóie au meritatu pedépsa numai cá persóne mincínóse, cá charlatani ridicoli, dara inquisitorii au meritatu a fi tractati cá ucigasi, cá asasini si rapitori de averile milloru de ómeni innocenti.

În locu de a continuá inse firulu istoriei mai de parte, mai avemu inca de a însemná unele si altele despre adunările (balurile satanice), precum si despre mergerea strigoiloru la acelea.

Locurile mai de frunte ale tînerei loru erau: drumurile crucisiei, edificiele parasite si ruinate, morile pustii etc.

Timpulu cunvenirei se incepea nóptea dupa 11 óre si tinea în tacere mormentala a noptii, pâna la 1 óra, adeca pâna la cântatulu cocosiloru dupa média-nópte, ér noptile celea mai însemnate erau (dupa credinti'a poporului), noptile dileloru festive: anulul nou, Bobotéza, Sàngeorzu, Sîmedru etc.

Ce se tîne de mergerea la adunarea satanica, aceea se întimplá în estu modu: Fiesce-care strigoiu au strigói'a înainte de plecare facea cerculu indatinatu alu strigoiloru, si dupa aceea ungéndu-se cu asia numit'a „unsóre sburatória“, se suiá calare pe o códa de matura sau pe o cociórba si dupa câte-va minute se aflá la loculul anunitu. Unsórea acést'a se pregatea între altele cea mai mare parte din sânge suptu de sub unghiile prunciloru dormitori, ér caletori'a se facea prin aeru la înaltime de unu turnu. Acolo apoi máncau, beau si-si petreceau în desfataru carnali.

Despre influinti'a miraculósa a unsórei sburatóre, comunica o scire prea originala în feliulu ei eruditulu piaristu B. Csaplár. *) Anume dupa traditiunile poporali, unu servitoriu credintiosu voindu a unge grumadii boiloru stricati de jugu, luá din armariulu dómnei sale unu vascioru micu cu unsóre si unse cu ea grumadii boiloru. Si ce se vedi? Minunea minuniloru! Boii indata se facura cu aripi cá paserile, si sburara cu jugu cu totu în aeru. Unsórea sburatória se afla si astadi prin apotheci, dar secretu-i miraculosu e incredintiatu mediciloru.

Credu cá nu va fi de prisosu a notificá si enararea lui Jeán Bódin cu privire la actulu ultimul alu adunarei strigoiloru. Dupa elu la finea petrecerei, draculu ce ducea presidiulu în tipu de tiapu, se incingea totu în focu si ardea, ér din cenusi'a lui fiesce-care strigoiu își ducea câte o portiune, cá cu ea se strice ori chiar omóre, caii si vitele, cu deosebire vacile celea cu lapte a le neamiciloru sei. Fórte bine caracterisaza ratacirea si stupiditatea în care gemea vechimea, si cuvintele urmatorie ale lui Retagnó rostite de elu în semnu de întielepçiuine: „*qui ergo dicere velit hoc in fantasia aut in somniis contigisse?!!*“

Stimati lectori! Daca privimu noi cesti din secululu alu XIX-lea lucrurile amintite ale strigoiloru, cu ochi ageri si la lumin'a mythologiei romane, ajungemu la necari descoperiri fórte interesante. Anume adunările strigoiesci nu sunt altu ceva, decâtu umbrele virite asia dicéndu în fantasi'a retacita a omenimei despre unele scene din modulu de viétia a paganiloru, cari cu noptile in-

tregi își petreceau în desfataru rusinóse si carnali. Asemenea si jocurile, petrecerile, ospetiele etc. enarate mai susu inca aparú cá totu atâtea consecentii ale modulu atátu privatu, câtu si publicu de viétia alu stramosiloru superstitiosi.

Multu timpu se cerú si mare lupta se poffi, pâna ce blandeti'a nevinovata, buçuri'a innocenta, petrecerea cumpatata si desfatarea legala, cari caracterisaza asia de minunatu tóte bunatatile civilisatiunei crestine, se ridicá si triumfá asupr'a vietiei celei selbatece si desfrenate, asupr'a voiei si bucurieloru celoru atátu de libere si sensuali, precum si asupr'a modulu de cugetare a popóreloru ante-christiane; dar acésta axioma a istoriei culturale mai alesu în viéti'a si faptele aceloru popóra apare mai bine în ochii scrutatoriuului cari, (între acestia si noi) de aplecarea loru cátra mysticismu, cá de unu „*circulus vitiosus*“, nici decum nu au potutu sè se desbrace de totu.

În întielesulu acest'a se dechiara si Ipolyi în studiulu seu mythologicu. Dupa elu chiar si jocurile, petrecerile etc. acelea de nópte ale strigoiloru, nu au fostu altu-ceva, decâtu suvenirile orgieloru pagane esercitate de fantasi'a desfrenata si escesiva, cá totu atâtea misterii religióse. . . .

E întrebarea acum, cá ce a potutu face institutiunea strigoiloru atátu de notata si persecutata? Respunsulu scurtu e, cá brutalitatea contemporana. Dar apoi cum-cá scrutatu-a brutalitatea acést'a adevărarea lucrului; si potut'a venerá în aflarea aceleia scump'a suvenire a istoriei, pre care si sciinti'a de adi inca o admira si pretiuesce? Cum-cá luat-a în consideratiune stupiditatea acést'a a omenimei, cá celu ce crede usioru, usioru se si insiala, si cá abusuri pretutindenea si cu tóte s'au comisu si se comitu neinctatu în lume? . . . Cum-cá sciut'a deosebí cu ochii ei cei miopi în scrutarile sale directiunea abnorma, de cea justa si reala; si óre n'a pedepsitu cu móríe brutala pre cei buni în locu de cei rei? etc. etc. . . . sunt totu atâtea întrebări juste, în faci'a càrora epoc'a respectiva démna de tóta compatimirea, e silita se taca si sè se ascunda cu rusine.

Singura filosofi'a necorruptibila a istoriei e uniculu jude chiamatu de a aduce judecat'a cuvenita asupr'a ómeniloru, precum si asupr'a institutiuniloru acelor'a; éra acésta ne spune, cá institutiunea strigoiloru în sine fu buna si de respectatu, — dar fantasi'a corupta o facú infioratória, abusurile comise i dederá o directiune abnorma si stupiditatea omenimei o facú miraculósa si demna de poveste. Scrutarea filosofica a sciintiei ne arata, cá aceea ce în dilele întunerecului generale aparú cá unu lucru miraculosu si de minune înainte mintiei omenesci — astadi se póte reduce prea usioru, prin cunoscintiele sciintiei naturali la principiulu acelu vechiu, pre care cu unu cuventu flu nùmimu „*legea naturei*.“

Se privimu singuru numai unu rolul alu institutiunei strigoiloru: curarea prin descantecu usitatu si astadi pe ici pe colea de babahârcele nóstre. În curarea amintita pe lângá aplicarea cuvintelor neintielesc ale descantarei, aflamu si aplicarea unoru buruiene vindicative. Se întempla de morbu se curéza, dar nu în urm'a puterei

*) Vedi: Uj magyar Muzeum t. 2. p. 498.

magice a descantecului, ci (lucru natural) in urm'a puterii vindicative a 'buruienilor aplicate. Éta descoperirea secretului nescintiei prin radiile dulci ale luminei secului presinte. Celelalte ce asiu avea de a mai dice in respectulu acest'a le lasu meditatiei stimatilor lectori, cari póte cà sunt mai bine informati in respectulu acest'a decâtu mine.

V.

Cà, inchiatiere voiu continuá mai departe firulu istoriei strigoiloru.

Istori'a adevărata a strigoiloru numai in seculii primi ai crestinatatiei incepe a se desfasiurá din universalitatea neintielésa a fabulei, càci numai acum incepura doctorii bisericeii a se ocupá mai seriosu cu intrebarea: cà óre-ce relatieune esista intre eresia, paganismu si fermecatoria. Si éta in an. 385 fermecatori'a se considerá deja de unu asia mare pecatu fačia cu religiunea crestina, încátu Priscillianu, episcopu spaniolu, despre care esise faim'a cà esercióza acestu lucru, in urm'a unei judecari legale, fu ucisu.

Din anii acestia incepundu, in decursulu mai multor seculi, tipuri tare interesante se deschidu inaintea istoricului atentu despre suvenirile antice relative la credinti'a in strigoi. Cei mai seriosi doctori din acea epoca se disputa, cà óre bas'a institutiunii strigoitului intru adeveru e seriósá, si e o realitate vrednica de cea mai sàngerósá resbunare, sau e numai o conglomeratura a retacirei si nebuniei fantastice demna de rísu. In disput'a acést'a, pre care aplicarea popóreloru spre mysticismu, o facuse inca si mai inversiunata, cá nescari paraie curgea sàngele nefericitoru criminalisti judecati la mórte. In urma dupa atát'a lupta fisica si spirituala hierarchi'a fu partea invingátoria, care si cea mai mica retacire dela dogmele crestine le considerá de o prietinia cu diabolulu. Cea mai mare parte a acelor'a, cari au fostu atát'a de nefericiti, de alunecara dela unele dogme ale credintiei, se judecara din partea tribunalului penale, (care stá in cointielegere cu hierarchi'a si cu pontificii contemporani), la pedépsa de mórte.

E inspaimantatoriu numerulu acelor'a insemnatu de mus'a istoriei, cari trecura astu-feliu din viétia, mai alesu dupa ce-si publicá pap'a Inocentiu VIII in 1484 3 Dec. bull'a sa „*Summis deserantes*“, in care dechiarà de lucruri diabolice si inimice crestinatatiei ori-ce vrajire, descàntare si farmecatoria. Mii si mii de nefericiti, (mai alesu din class'a inferióra a poporului), fura espeditati din lumea acést'a, sub pretextu cà sunt strigoi, fàra de a-si gasi in cineva pe dulcele loru salvatoriu. Pentru ei sub o persecutiune de 5 ani in Bamberg 600, in Würzburg 900 cadiura jertfa. Ér in Braunschweig stàlpii de cari se legau persónele considerate de strigoi si cà atari judecate la ardere pe rugu, pareau fi o padure. Spani'a, Franci'a, Angli'a, Itali'a si Ungari'a asemenea gemesau de procesele urzite in contr'a strigoiloru si resunau de vaietele celoru arsi si ucisi.

Intru adeveru, cà omulu fačia de atát'a omoru si sànge se cutremura in intregu internulu seu, si dubitându

se intréba pe sine insusi, nu cumva tóte acestea au fostu minciuni ori nebunia (mânia de omoru), sau numái inventiunea tribunaluloru tiranice si setóse dupa sànge omenescu?!... Formati-ve respunsulu insi-ve st. lectori!*) Si astu-feliu decurse lucrulu pàna in secululu XVIII. Au fostu ce e dreptu, unii barbati, cari si-au ridicatu vocea loru seriósá in contr'a acestei nebunii, dar in locu de a miciorá reulu, ilu facura inca si mai inversiunatu. Pentru ex. deja in 1563 se sculà in contr'a credintiei desierte mediculu Iosifu Weier, si dupa elu Losàus Corneliu din Trieru. In anulu 1631 jesuitulu Spee publicá o apologia numita „*Cautio Criminalis*“ in contr'a proceseloru urzite fačia de strigoi. Mai mare efektu avù cartea reformatului din Amsterdam B. Becker numita: „*Bezauberten Welt*“, in care atacà si biciuí asia dicèndu cu tóta asprimea cuventului, principiile desierte ale demonologiei. Ér dupa-ce Thomasius in an. 1707 in opu-i „*Pecatele fermecatoriei*“ incepù o lupta in publicu contr'a celoru ce credeau inca in superstitiuni, rusinara inca si cei din urma credinciosi, cari se mai teràiau in lethargi'a stupiditatii. Dela timpulu acest'a incepèndu, inca si tribunalele incepeau a nu se amestecá mai multu in processe strigoiesci. Judecat'a cea din urma pentru astu-feliu de lucru se intemplà in Glarus (Schweitz) la anulu 1782.

* * *

Si acum imi inchiiau studiulu meu. De ar fi fostu strigoii pét'a si ran'a cea mai négra a omenimei, pét'a si ran'a inca trebuie cunoscuta si examinata.... cà se o potemu vindecá si curatí. Trebuie se luptamn neurmatu pentru latirea adeverului si a luminei, esterminându superstitiunea si alungându intunereculu, pàna atunci „pàna càndu (dupa Ipolyi) din flacarile turbate ale rugului va resarí lumin'a dulce aurorei.“

Sfàrsasiu, 24 Novembre st. n. 1883.

Starea femeiloru inainte si dupa crestinismu.

Lumea pagàna inimica la multe institutiuni si fapte bune, frumóse si nobile, (dupa marturisirea càtu se póte mai adevărata a istoriei), nu s'a interesatu in totu decursulu esistentiei si domniei sale decâtu numai si numai de bunastarea si demnitatea barbatiloru, éra nu si de a femeiloru. Singuru numai drepturile acelor'a o-a pretiuitu si stimatu, numai in favorulu acelor'a s'a dechiaratu. — Din contra de femei si-au uitatu cu totul fabricatorii de legi si aparatorii de dreptu. De sórtea, demnitatea, onórea si buna-starea acestor'a nu s'a interesatu nimenea, ba ce e mai multu, nici starea loru, încátu si ele suntu persóne (fiintie omenesci) cà noi, cu

*) Au fostu tóte acestea, éra rapacitatea de banditi, adeca planulu de a confiscá càtu mai multe averi de ale celoru omoriti, si ale impartí intre domnitori, calugari, judecatori si aristocrati, au jucatu rola principale. Red.

corpu si sufletu, nu s'a luat in consideratiune, ci au fostu 'prive simplu numai cá nescari obiecte irrationali, cu cari omulu póte dispune dupa cum vrea; séu cu alte cuvinte dísu, femeile pagáne in genere au fostu lipsite de ori-ce libertate si aruncate in sclavi'a cea mai miserabila si mai amara. Ele nu aveau drepturi, nu proprietate si nu ceva privilegiu ori profesiune propria, ba nici pruncii nascuti din pán-tecele loru si nutriti cu lapte maternu inca nu erau ai loru, ci (mai alesu la Spartani), déca erau sanetosi si barbati, se cresceau de mici pentru armata, ér daca erau nepotinciosi si de sexulu femininu, se aruncau de pe stánci in bratiale perirei. Femeile pagáne nu poteau merge in locuri straine, nu se potea presentá in adunari publice si nu-si parasia cas'a nici baremi pre unu momentu, fàra de a fi pedepsite in modulu celu mai tiranu. Nu poteau avea cunoscuti si cunoscuti, nu amici si amice, nu petreceri ori conveniri sociali . . . nu, càci tóte acestea treceau de crime . . . si inca crime mari in ochii barbatiloru loru; pre scurtu, femeile ante-crestine, din fraged'a loru teneretia, pàna in ór'a mortii erau avisate a geme si suspina sub depotismulu celu mai brutale alu seculu barbatescu. Cá tinerá, frumósa si plina de viétia, femei'a tenera pagàna intrá in cas'a barbatului seu necunoscutu pàna atuncea; cá debila, vescedita si infránta de tote greutatfile se alungá si dimitea din partea acelu'i'a, in cele mai multe casuri fàra de nici o vina, ci singuru numai din capriciu. Caus'a cea mai bagatela inca erá de ajunsu pentru o astfelu de fapta. Istori'a ne spune cá Sulpiciu (cive romanu) isi dimise femei'a, singuru numai pènu-cà acést'a cutezà de a esi pre strada cu faci'a descoperita. Despre altu cive cu numele Paulu Emiliu se dice, cá la intrebarea pènu-ce isi alungà muierea, respunse francu si fàra de ceva genare, cá elu numai aceea facu ce face omulu de comunu, càndu incaltiamintele i stringu petiórele, va se dica le lapeda.

Acumu, càndu Romanii se purtau asia faci'a de femei, poporulu celu mai cultu si mai puternicu alu lumii pagáne, ce se dicemu despre Chinezi, Indiani, Arabi, Turci si alte popóre pagáne? E dreptu cá pàna càndu Rom'a erá datátore de tonu nu numai in sciintie si potere, ci si in moravuri si fapte bune, pàna atunci barbatii ei isi scieau stima si pretiuí femeile, dintre cari multe isi cascigara renume vecinicu, precum Corneli'a mum'a Grachiloru, Lucreti'a, Veturi'a mum'a lui Coriolanu si altele; dar' indata ce venira in atingeri mai dese si mai de aprópe cu popórele vecine óri subjugate, insusindu-si datini rele, lucsulu presté mesura si barbarismulu nespusu alu acestor'a, incepura a le privi din ce in ce cu ochi mai rei, ba incepura a le luá libertatea si a le supune cu totulu potestati despotice a sociloru loru. Adusera legi, in urm'a caror'a femeile indata dupa maritare deveniau sclave, lipsite de ori-ce dreptu umanu si competintia de ereditate. Imperatulu Justinianu fu celu dintáiu, care concesse cá si femeile se póta mosceni dupa mórtea barbatiloru loru câte cev'a.

Astu-feliu a fostu starea femeiloru in genere in lumea pagana, si totu camu astufeliu e si astadi la popó-

rele acelea, la cari inca nu a potutu strabate lumin'a binefacátoria a religiunei lui Christosu. Puçina exceptiune facu in vechime poporulu Evreescu, la care sórtea femeiloru erá mai imbucurátoria, decátu la celelalte neamuri. Evreii isi stimau femeile; ei nu le considerau de sclave si nu le tineau inchise de lume, dar' pre lángha tóte acestea nici la ei nu esistá legatur'a acea intima si frumósa, armoni'a acea dulce si sublima intre barbatu si muiere, care esista la noi crestinii. Evreulu cá si altii, isi potea dimite muierea sa chiaru si numai pentru bagatele. Insusi Josifu Flaviu, renumitulu istoricu se lauda, cá de trei muieri legali s'a despartitu. Tóte acestea ne arata in modulu celu mai evidentu starea nefericita, in care gemeau femeile din lumea pagana si anti-crestina.

Cu venirea Domnului n. Isusu Christosu, veni si indreptarea si imbunatatirea starii sociali a femeiloru. Doctrin'a Lui, care predica mereu drepturi egali si obligaminte imprumutate, dede femeiloru tóte drepturile acelea, la cari au potutu ele se aiba cev'a pretensiune. Sistá sclavi'a in care gemeau pàna atunci; oprí legea acea fatala, dupa care barbatulu erá domnu absolutu, ér' femei'a nimica; le prescrie iubire, onóre si aparare din partea acelor'a, si le decorà cu dreptulu sublimu de mame adeverate. Le facu partasie nu numai in portarea greutatiloru si osteneleloru, ci si in lucruri si binefaceri, ér' pentru sustinerea pazei, stimei si iubirei imprumutate a casatoriloru instituí indisolubilitatea casatoriei; prin cuvintele: ce a impreunatu Dumnezeu, omulu se nu despartia. (Math. c. 19., v. 6.) Femei'a numai dupa crestinismu fu considerata de femeia adeverata amesuratu chiamarei sale. Numai dupa crestinismu fu ea inaltata pre o trépta cu barbatulu si in drepturile si privilegiile acelu'i'a, si numai dupa crestinismu fu considerata de mama adeverata intru intielesulu strictu alu cuventului. Acum nu i-se mai rapesce copilulu din bratiale sale materne, ci remane proprietatea si bucuri'a ei; pentru elu traiesce, pentru elu se ostenece; crescerea si educatiunea acelu'i'a i suntu ocupatiunile cele mai placute, vorbele-i dulci si prime í-i suntu desfatarea si mánghaierea cea mai mare; încérca-te a-i rapí acestu margaritariu scumpu si vei vedé din mama tígrulu celu mai infioratoriu.

Dupa latirea religiunei crestine si a doctrinelor salutarie ale aceleia, se schimbà cu totulu opiniunea lumii cu privire la femei. Astadi toti sciu si credu, cá in famili'a cea mare a omenimei, partea cea mai delicata o forméza femei'a, care nu prin poterea sa fisica, nu prin mintea sa geniala, ci prin bunatatea ànimei, prin semtiurile nobile si prin portarea atragátoria e in stare de a dá vietiei conjugale si traiului pacinicu, arom'a cea mai scumpa si se dicu asia, parfumulu celu mai farmecatoriu. Femei'a e considerata astadi cá angeru custode alu familie, cá soçi nedespartitu in calea grea si spinósa a vietiei, partasie in bine, si in reu. Anim'a ei e isvoru de bucuria si compatimire, sinulu ei limanu de refugiu, vócea ei blanda balsamu alinatoriu, ér' iubirea ei

curata si sincera sórele ce stinge ori-ce nuori, si inpregiurulu nostru face se crésca numai flori.

Astadi femeia e incungurata de cea mai mare onóre; virtutiloru ei eminenti se pléca si barbatulu celu mai superbu; in presentia ei tace si amutiesce si limb'a cea mai vicléna, cá nu cumv'a prin esprimarea unui cuventu de josu se vateme castitatea, acestu tesauru scumpu alu sufletului femeiescu. Demnitatea ei, de care se bucura, intru adeveru e regésca: anim'a curata i-i este corona, iubirea sincera scepstrulu, misiunea sa de mama tronulu si pruncii nevinovati subditii, cari se supunu cu bucuria nespusa voiei materne, sciendu cá aceea nu le vrea decâtu numai si numai binele si fericirea. Dupa cum díce Alesandri:

„Mam'a pentru a ei copilu are scumpe desmerdari;

„Are anima cu ochi, are ochi cu sarutari,

„Plansulu lui e plansulu ei; ori-ce 'lu dóre, pre ea dóre,

„Ea traiesce pentru elu: candu elu móre si ea móre.“

Éta iubite lectore! femeia crestina, femeia emancipata — dara nu dupa principiile „liberiloru cugetatori“, ci dupa „dogmele religiunii crestine.“

Sfarasiu lun'a lui aprile 1884.

Joanu M. Petranu.

Manifestulu Comitului centralu alu Congresului Economicu din Romani'a.*)

Avemu deosebita satisfactiune de-a publicá mai la vale Asiediamentu Congresului Economicu. si unu manifestu alu Comitului centralu catre poporulu romanu.

Asiediamentu si Manifestu suntu dóue remarcabile acte, care trebue se ne destepte din apatia in care ne vedemu caduti, si in desteptarea nóstra, se vedemu limpede, cá er'a mariloru acte politice inchidiéndu-se prin unirea principatorulu, prin constitutiunea ce ne-amu datu, prin proclamarea Regatului, a independintiei, a libertatiei cuventului si a presei, o nóua era, unu nou câmpu de desvoltare si de prosperitate ni se presenta pentru a complectá marile silintie din trecutu, si a asigurá iubitei nóstre tieri o esistencia economica in raportu cu esistentia sa politica.

Nu trebue se se uite, cá Romani'a pórtá economicesce unu jugu pe care nu-lu mai póte îndurá astadi. Tributara streinatatii, ea a ajunsu a-si slei aprópe tóte resursele in folosulu acelei streinatatii si in detrimentulu ei.

Liberu-schimbistii o sugruma cu teoriile loru, si conventiunea de comertiu cu Austro-Ungari'a, dupa cum a

*) Dóue acte de interesu nationalu-economicu de importantia suprema aflamu publicate in Curierulu finantiaru atátu de puçinu cititu dincóce de munti; tocm'a din acésta cauza inse le facemu locu si aici cu atátu mai vértosu, cu cátu cestiunile nationali economice din Romani'a stau in legatura strinsa cu altele de aceea si natura din monarchia austro-unguresca si mai de-aprópe din Transilvania. Red.

spus'o si a scris'o eminentulu nostru economistu d. Ionu Ghic'a, fi paraliséza ori-ce incercare facuta in sensulu de-a desfunda prin sine si in folosulu seu avutiele nationale de care dispune!

In fine, de la mare pana la Carpati, Romani'a, asta tierra suverana politicesce, se vede inca repusa si adormita economicesce, si din acésta repunere, si din acestu somnu de móрте, fii poporului intruniti in congresu se silescu a-o desteptá astadi, a-o emancipa si a-i dá rangulu ce i-se cuvine.

Mijlócele de esecutiune ce ne propune manifestulu Comitului centralu suntu: o unitate de vederi si o unitate de actiune.

Unitatea de vederi e determinata prin unu anume programu.

Unitatea de actiune e desfasiurata printr'unu Asediamentu, in capulu carui'a stá scrisu acelu programu.

Scopulu miscarei, in fine, e: Regenerarea economica a Romaniei.

La lucru dar' Romani, cáci a sositu timpulu de-a rupe cu viétia de tributari, de-a aruncá jugulu care apasa destinele nóstre economice si de-a îndreptá o stare de lucruri, care pe terenulu economicu ne saracesce si ne umileste!

Manifestulu comitului centralu anuntia deschisa subscriptiunea pentru luptatorii miscarei economice romane. Elu invita poporulu a luá locul de onóre sub drapelulu economicu-nationalu ce s'a arboratu. Ei bine, stríngeti-ve réndurile, consultati nevoile vóstre si grabiti-ve a respunde la invitatiunea ce vi-se face, cáci ultimulu cuventu nu s'a spusu inca.

Acestu cuventu voue ve e datu a'lu spune in masse legalu constituite prin comitetele ce veti crea in tóte judetiele, in conformitate cu prescriptiunile asiediamentului ce vi-se pune sub ochi mai la vale.

Trebue, Romani, se purificamu atmosfer'a de aerulu greu ce o apasa, si acésta purificare voi sunteti chiamati a o face, luptandu cu convictiunea omului luminatu pentru luminarea celor 17 puncte din program'a economica care stralucesce pe drapelulu vostru, dupa cum program'a politica a stralucitu pe drapelulu betraniloru nostri de la 1848.

Partile rele ale conventiunei comerciale.

La ordinea dílei fiindu cestiunea conventiunei comerciale cu Austro-Ungari'a si inlocuirea ei cu alt'a nóua, credemu utilu se producemu aci o interesanta scrisóre adresata la 1876 Vicomtelui Macdonald, si prin care eminentulu nostru economistu d. I. Ghica semnalédia si pune in reliefu câte-v'a din marile defecte ale conventiunei comerciale ale Austro-ungariei, sub imperiulu caria ne aflamu. Critic'a ce face d. Ionu Ghica conventiunei, merita seriós'a atentiune a barbatiloru nostri de statú.

Éta scrisórea:

Conventiunea comerciala ce Romani'a a incheiatu cu Austro-Ungari'a, nu coresponde nici unei'a din necesita-

tile tierei noastre, nu satisface nici trebuințele comerciale nici pe cele industriale. Nici o idee economică n'a fostu adusa la confectionarea sa de guvernul nostru, pe candu interesele austro-magiare au fostu studiate si ocrotite cu cea mai mare sollicitudine. Guvernulu din Vien'a a facutu totu posibilulu pentru a inlesni importulu in Austro-Ungari'a alu produselor brute venite din Romani'a; acestu guvernul scie ca materiile brute suntu elementulu ce nutresce si maresce prosperitatea popóreloru industriale si ca efortatatea loru lasa o parte mai mare in retributi'a uvrieriului; elu scie ca saraci'a poporului industrialu e cu atatu mai mare, cu catu munc'a e mai puçinu retribuita din valórea obiectelor, adica cu catu munc'a brutu e mai scumpa. Si in acelasi tómpu guvernele din Vien'a si Buda-Pest'a au cautatu se puna obiectele fabricate in Austro-Ungari'a, in stare de-a concura in Romani'a cu similarele loru indigene.

Cerealele romane suntu scutite de vama la intrarea loru in Austro-Ungari'a; dar' de indata ce ele au suferitu cea mai mica transformatie, candu ele au fostu transformate de exemplu in faina, platesce in Austro-Ungari'a 4 lei de 100 kilo (V tarif., cl. III. div. 12), pe candu fain'a Austro-Ungara intra in Romani'a fara a plati vama (V art. aditionalu alu conventiei, al. 6). Ast'-feliu ca se póte intempla fórté bine, ca grául romanescu, transportatu in Austro-Ungari'a si condusu la Brasiovu sau la Cernauti, se revie de acolo la Botosiani sau la Ploesci transformatu in faina si se face concurentia fainei romane, vendiéndu-se cu 17—18 lei chilogramulu. (?)

Pastele alimentare a caroru fabricatie reclama mesuri mai complicate si mai scumpe, se gasescu in conditiuni multu mai dificile. Pastele austro-ungare, precum fainele suntu scutite de dreptulu de vama la intrarea in Romani'a, pe candu pastele romane platescu la intrarea loru in Austro-Ungari'a 4 lei la 100 kil. asia, ca fabricati'a devine inposibila in Romani'a, caçi ele nu potu sustiené concurenti'a; de aceea stabilimentele care fabrica acestu produsu au incetatu de-a esista dupa subsemnarea conventiunei. Si chiar' liber'a intrare a cerealeloru in Austro-Ungari'a, cu care guvernulu romanu se lauda atatu, devine ilusoria din momentulu ce guvernulu austro-ungaru isi reserva dreptulu de-a sporí — ceea ce a si facutu, tarifele cáiloru ferate, ori-candú va gasi de cuviintia; este evidentu ca numai atunci candú va fi silitu de necesitate sau de fómete, va face elu posibila intrarea granelorú din Romani'a in Austri'a si Ungari'a, siguru fiindu atunci ca nu va vatemá interesele agricultoriloru sei.

Beuturile spirituóse suntu singurul obiectu care fu protegiatu in tiara. Intrarea spirituóseloru afara de romu si cognacu erá prohibita; dar', dupa conventie (v. B. n. 3.) ele potu intrá platindu o vama de 25 lei la 100 kilo, cu taxa de 20 lei de lada, 25 lei in bolobóce duble si 15 in bolobóce simple, taxa care se aplica la tóte spirituósele rectificade sau nu, asia, ca spiriturile venite din Austro-Ungaria, care la frontiera costa 40—50 lei hectolitru, intrándu in Romani'a se redica la 65 sau 75 lei hectolitru si ar' poté sustiené concu-

renti'a cu spirituósele romane in tóte orasiile Romaniei. De alta parte, spirituósele fabricate in Romani'a platescu in Austro-Ungari'a de 2 si de 3 ori mai multu, cele nerectificate 45 lei si cele rectificade 75 lei de 100 kilo. In aceste taxe suntu coprinse impositulu de consumatiune, care se percepe in acelasi tómpu cu taxele vamale.

Acelea-si observatiuni potu fi prezentate pentru tóte articolele, caçi exista unitate de idei din partea Austro-Ungariei. Conventi'a se póte dar' resumá ast'-feliu:

„Intrarea libera in Austro-Ungari'a a produselor fabricate, si concurenti'a avantajósa produselor fabricate austro-ungare in Romani'a cu tóte fabricatele similare indigene.“

Pentru ca se potemu judeca efectele ce acésta conventiune va trebui se aiba, ve trimitu unu esemplariu si ve recomandu studiulu tabloului A si B, si speru ca ve voiu convinge de ineficacitatea sa pentru a facilitá crearea unei industrii nationale romane. In tabloulu B veti gasi obiectulu celu mai greu impusu in scopu de-a pune Romani'a in starea se produca ea insasi: postavulu.

Stofele austro-ungare de lana suntu supuse la intrarea loru in Romani'a la o taxa de vama de 30—58 lei de 100 kil. ceea-ce reprezenta unu impositu de 12½% pentru lánurile gróse, precumu páturi si de 1½% pentru postavulu finu.

O mare pátura cantaresce ¾ kilo. si costa 8 lei bucat'a; ast'-feliu ca unu balotu de 100 kilo contienendu 30 piese in valóre de 240 lei, platesce vama 30 sau 12½%.

Postavulu ordinariu disu de Brasiovu, care cantaresce 796 grame metrulu si costa aprópe 6 lei metrulu, contiene aprópe 125 metri intr'o piesa de 100 kilo, care face 750 lei; supuindu la taxa medie de 44 lei, platesce aprópe 6% taxa la intrarea in Romani'a.

Postavulu negru finu de Vien'a cantaresce 490 grame metrulu si se vinde cu 17—18 lei; o piesa de 100 chilo contiene 204 metri si costa 3570 lei. Facéndu-lu se platésca maximulu taxei vamale, 58 lei, platesce mai puçinu de 1¾% (1.60%).

Daca la sarcinele vamale de mai susu adaogamu pretiulu de transportatu la 200 kilo pentru postavurile ordinare aduse din Brasovu si la 1500 de kilo pentru postavurile fine aduse din Vien'a, adica 2½% pentru cele de-ántaiu si 4% pentru cele de alu doilea, resulta ca postavurile austro-ungare trecéndu fruntari'a romana au o sarcina, cele de ántaiu de 8⅓% si cele de alu doilea de 6%, si daca tinemu comptu de 3 sau 4% catu costa lán'a in Austro-Ungari'a mai multu de catu costa in Romani'a, ajungemu la unu totalu de 10—13% alu taxelorú si cheltuielóru de care voru fi scutite postavurile fabricate in Romani'a.

Se vedemu acumu ce sarcine au postavurile ce se fabrica in Romani'a.

1. 25% pentru plat'a lucratoriloru, cari suntu mai scumpi in Romani'a din caus'a lipsei de braçe, a inexperintei si a necesitatei de-a aduce lucratori streini cu

conditiuni oneróse, si indatorirea de a-i reimpatria in casu de nemultumire.

2) 10 %—15 % pentru diferenti'a in plusu a pretiului masineloru si instrumentele necesarie, greutatea reparatiunilor, a transformatiunilor etc.

3) 8—10 % pentru diferenti'a in plusu sau dobând'a baniloru.

In totalu celu puçinu 43—50 % in detrimentulu fabricatelor romane.

Potemu dar' dice, cà nici cu 30 nici cu 40 % a valorem Romani'a nu va putea se lupte cu fabricatele austro-ungare.

Organisarea miscarei Economice in Romania.

Romani! Poporulu Romanu si-a dobânditu prin elu insusi neatárnarea politica; elu nu póte traí de o viéfiá vitala, decâtu dobândindu -si neatárnarea economica!

A sositu momentulu se scuturamu apati'a ce ne inlântuesce, si cu totii se ne ocupamu de midiulócele economice, prin care amu putea se ne aparamu tiér'a contr'a pericolului care ne amenintia si ne cotropesce in fie-care di cu pasi repedi.

Tiér'a nóstra eminamente agricola si bine inzeestrata cu tóte materiile prime, este inca si astadi cu o agricultura in fasia, cu unu comerçu care lancediesce, si fàra industria.

Si agricultur'a nu póte inforí acolo unde industri'a nu este, pentru a o sustinea si a o impinge pe calea progresului.

Industri'a fiindu sufletulu agriculturii, fàra dèns'a agricultur'a remane primitiva, si poporulu merge spre seracia si decadentia.

O Romania economica devine in fine imposibila, fàra mari silintie din partea nóstra a tuturor, fàra o unitate de vederi si de actiune, fàra o energie hotaritóre de a pune capetu nepasarei ce aratamu de interesele nóstre!

Romani! Fii ai poporului, intruniti in congresu, au arboratu unu drapel. Pe acestu drapelu stà scrisu unu programu economicu, carele resuma in 17 punte vointi'a si aspiratiunile natiunei romane.

Asia dar cu totii scimu in numele si pentru realisarea caroru principiuri ve invitamu se luati parte la acésta miscare economica.

Insa, pentru-cá acésta lupta se fie in adeveru rotitóre, pe lângá unitatea de vederi exprimata prin programu, se cere si unitate de actiune.

Acésta unitate amu cautatu s'o prevedemu in asiediammentulu ce congresulu ne a autorisatu a face, asiediammentu publicatu in brosiuri si diarie.

Asiediammentulu in cestiune contíne organisarea miscarei economice romane.

Asta miscare ísi exercita activitatea prin comitetele economice alese de cetatieni in fie-care judetiu si stându in relatiuni de aprópe cu comitetulu centralu din Bucuresci.

Grabiti-ve dar a respunde chiemarei nóstre, si veniti cu totii, fàra distinctiune de colóre sau partitu, a ve luá locurile de onóre sub drapelulu economicu ce s'au arboratu.

Adumbriti-ve sub acestu drapelu si invetiati se luptati pentru elu si reusit'a principiiloru in numele càror'a este plantatu.

La lucru, dar, càci pericolulu este mare! Acestu pericolu, vointiei nóstre este datu de a fi inlaturatu prin grab'a ce vomu pune de a ne stringe rëndurile pentru a lucrá cu fortie unite si a probá lumii, cà astadi tóta suflarea romana e cuprinsa de o singura cugetare: „Regenerarea economica a Romaniei!

Comitetulu centralu.

C. Porumbaru,
presiedinte.

Al. Lupascu,
v-presiedinte.

Membrii: **C. Troténu, C. Olanescu, Teodoru Nic'a,**
M. Minovici, D. Butculescu, R. Opranu.

Asiediammentulu institutiunei congresului economicu romanu.

TITLULU I.

Scopulu, sediulu si admiterea membriloru.

Art. 1. Se infiintéza in Romani'a o institutiune de utilitate publica sub numele de: Congresulu economicu romanu.

Art. 2. Scopulu congresului este: *Regenerarea economica a Romaniei pe tóte caile legale.*

Program'a sa este urmatórea:

I. *Desvoltarea cea mai larga a instructiunei in genere si in specialu a celei agricole, comerciale, de arte si meserii in tóta tiér'a.*

II. *Aplicarea principiului protectionistu pentru industriile romane.*

III. *Aplicarea principiului prohibitivu pentru materiile streine similare celoru din Romani'a.*

IV. *Egalitatea si justiti'a in darile directe prin introducerea unui sistemu de impozitu basatu pe venitu.*

V. *Aplicarea principiului de aparare de drepturi vamale pentru tóte masínele si materiile necesarie industriiloru din tiéra.*

VI. *Apararea de taxe comunale pentru materiile prime sau fabricate provenindu din tiéra.*

VII. *Legile organice pentru societatile anonime si mutuale.*

VIII. *Interventiunea statului prin premii acordate productiuniloru nationale silite a luptá cu cele streine pe pietiele din tiéra.*

Acordare de premie de esportatiune si restituire de taxe vamale pentru esportatiunea produseloru industriale indigene.

IX. *Asigurarea proprietatii prin Catastru.*

X. *Legi pentru apararea comerçuluiu si industriei contra concurentiei neoneste.*

XI. *Denuntiarea conventiuniloru de comerçu si reinnoirea loru pe bas'a sistemului protectionistu.*

XII. *Scaderea tarifelor pe caile ferate, in mesura de a favorisá esportatiunea si productiunea tierei.*

Intocmirea tarifelor locale pe aceleasi base, cá tarifele directe.

Pentru importatiune, adoptarea de tarife egale cu tóte tierile, pentru a nu se favorisá industri'a unei singure tieri si impedece concurrenti'a pe pietele nóstre.

XIII. Intinderea cailoru de comunicatie pe uscatu si pe apa. Corectiunea si navigabilitatea rúrilor.

XIV. Aplicarea sistemului de irigatiuni pentru desvoltarea productiuniloru agricole.

XV. Imbunatatirea starei materiale a porturiloru si incurajarea desvoltarei centreloru de transactiuni comerciale.

XVI. Reinfiintierea corporatiuniloru de meseriasi.

XVII. Administrarea in regie a impoziteloru indirecte de cátra statu, judetie si comune.

Art. 3. Sediulu institutiunei este in Bucuresci. Institutiunea va putea primí legaturi si donatiuni sub ori-ce forma.

Art. 4. Toti cei nascuti romani potu face parte din congresulu economicu, platindu o cotisatie de 12 lei pe anu.

Art. 5. Pentru a fi admisu in congresulu economicu, propunatorulu trebuie se adreseze cererea sa la comitetulu judetienu alu congresulu unde domiciliaza, insoçita de 12 lei, cotisati'a pe unu anu; cá a luatú cunoscintia de dispositiunile presentulu asiediamentu, precum si de declaratiunea sa, cá adera la principiile institutiunei.

Art. 6. Numerulu membriloru congresulu este nelimitatu.

TITLULU II.

Organisarea institutiunei.

Art. 7. Congresulu esercita activitatea sa prin comitete, care se voru infiintá in fie-care judetiu.

Art. 8. Aceste comitete se alegu in fie-care judetiu de cátra membrii congresulu resiedinti in acelu judetiu. Votarea se face la resiedinti'a comitetulu in prim'a luna ce urmeza dupa intrunirea anuala a congresulu.

Art. 9. Fie-care comitetu se compune din membrii alesi cu majoritate de voturi si pe terminu de unu anu. La casu de vacantia in cursulu anulu, comitetulu va completá numerulu membriloru.

Art. 10. Fie-care comitetu isi alege din sinulu seu unu presiedinte, unu vice-presiedinte, unu secretariu si unu casariu.

Art. 11. Pentru conducerea lucrariloru se instituie in Bucuresci unu comitetu centralu compusu din 25 membrii.

Art. 12. Membrii comitetulu centralu se alegu cu majoritate de voturi pe terminu de unu anu de cátra Adunarea generala a congresulu.

Art. 13. Membrii alesi de adunarea generala voru compecta, la casu de vacantia, numerulu membriloru prevediuti mai susu.

Art. 14. Comitetulu centralu alege din sinulu seu unu presiedinte, unu vice-presiedinte, doi secretari si unu cassariu.

Art. 15. Toti membrii comitetulu judetianu sau ai comitetulu centralu voru trebui se-si aiba sediulu in orasiulu de resiedintia alu comitetulu din care face parte.

Art. 16. Comitetele judetiane voru tiné siedintie, celu puçinu o data pe luna.

Ele se voru poté inca intruní extraordinariu de câte ori presidintele comitetulu va crede necesariu a le convocá.

Biroulu inse alu fie-cáruí comitetu trebuie se se intrunésca odata pe septemana.

Art. 17. In intrunirile lunare, biroulu trebuie se dea séma comitetulu, de progresele si lipsurile simtite in judetiu in tóte ramurile activitatiei industriale si economice.

Asemenea se dea séma si se puie in desbaterea comitetulu memoriile, propunerile sau ori-ce alta lucrare, adresata comitetulu in cursulu lunei.

Art. 18. Despre rezultatulu siedintieloru lunare care se va poté prelungí mai multe dile, dupa importanti'a lucrariloru, biroulu va fi datoru a redactá unu raportu detaliatu, care impreuna cu lucrarile aprobate de comitetu se voru inaintá comitetulu centralu, celu multu in cele prime 15 dile dupa inchiderea desbateriloru.

Art. 19. In fie-care anu, dupa stabilirea noului comitetu, acest'a isi va elaborá budgetulu probabilu de venituri si cheltueli.

In budgetulu de cheltueli, fie-care comitetu va trece de oficiu 20% din venituri, spre a se inaintá comitetulu centralu pentru a fi intrebuintiate, precum se prevede la art. 29.

Art. 20. Escedentulu ce se va constatá la facerea bilantiulu anualu, se va intrebuintiá la cheltueli pentru atingerea scopulu congresulu, de comitetulu localu, cu prealabila incuviintiare a comitetulu centralu.

Art. 21. Atátu budgetele cátu si bilantiele se voru comunicá comitetulu centralu.

Art. 22. Comitetulu centralu va tiné siedintie celu puçinu odata pe luna; elu se va poté inse intruní ori de câte ori presidintele va gasí necesariu. Biroulu seu inse se intrunescú celu puçinu odata pe septemana.

Art. 23. In intrunirile sale, comitetulu centralu ia cunoscintia si deliberéza asupr'a mesuriloru de luatú asupr'a memoriiloru si raporturiloru primite dela comitetele judetiane.

Art. 24. Propunerile si memoriile venite dela comitetele judetiene, inainte de a se desbate in siedintia de comitetulu centralu, voru trebui se fie studiate de o comisiune din sínulu seu si insoçite de unu raportu.

Art. 25. In acestu scopu, comitetulu centralu se imparte in comisiuni compuse din trei membrii; unu membru póte face parte din mai multe comisiuni.

Art. 26. Comitetulu centralu, póte pentru norm'a sa a se adresá la cunoscintiele membriloru congresulu, sau streini de institutiune.

Art. 27. Despre decisiunile comitetulu centralu luate asupr'a propuneriloru presentate de cátra comitetele judetiane, se va redactá unu raportu detaliatu, care impreuna cu lucrarile aprobate de comitetu, se voru supune deliberatiuniloru adunarei generale a congresulu.

Art. 28. In fie-care anu, comitetulu centralu presenta adunarei generale a congresulu o dare de séma de veniturile incassate si de cheltuelile sevrsite in cursulu anulu implinitu.

Veniturile se compunu din cele 20% servite de fie-care judetiu si din ori-ce alte venituri extraordinarie.

Art. 29. Escedentulu care se va constatá dupa stabilirea cheltueleuru de rigóre, se va intrebuintiá de comitetulu centralu in publicari de Buletine, brosiuri, memorii aprobate de congresu, sau pentru transporturi utile scopulu congresulu si pentru ori-ce alta cheltuiéla, care se va judecá nimerita pentru atingerea scopulu.

TITLULU III.

Intrunirile Congresului.

Art. 30. Congresul se intruneste in fie-care anu in Adunare generala, in lun'a Octomvrie sau Noemvrie in orasiulu hotaritu in adunarea precedenta si dupa convocarile facute de Comitetulu centralu cu o luna inainte de dat'a intrunirei.

Art. 31. Adunarea generala a Congresului este deschisa de comitetulu centralu, care printr'unu raportu detaliatu dà sêma de tôte lucrurile din tiêra din anulu precedente, depune mandatulu seu, si congresulu procede imediatu la alegerea Biuroului, care se compune de unu presidente, unu vice-presidente si doi secretari.

Art. 32. Intrunirile congresului suntu publice si tînu trei dîle; adunarea inse pôte decide si siedintie secrete.

Dupa aprobarea raportului, se acôrda cuvêntulu membriloru cari au de rostitu discursuri de interesu economicu generalu. Aceste discursuri suntu totu-de-a-un'a scrise.

Se procede apoi la alegerea noului comitetu centralu. Membrii esiti potu fi' alesi.

In urma congresulu ia in desbatere si decide asupr'a propuneriloru si memoriiloru presente de comitetulu centralu.

Art. 33. Propuneri noue si din initiativa privata, nu se potu pune in discutiune de câtu dupa complect'a terminare a ordinei de dî fixata de comitetulu centralu. Aceste propuneri voru fi insoçite fie-care de câte unu memoriu. Ele se voru desvoltá in congresu si se voru resolvá in urma de comitetulu centralu.

Art. 34. Ori-ce propunere trebuie inscrista la biuroulu Adunarei generale, inainte de deschiderea siedintiei. Discursurile asemenea.

Art. 35. Votarea in adunarea generala se face prin aclamare, sau prin votu secretu, de se va cere de majoritatea adunarei.

Art. 36. Conducerea lucrariloru Adunarei generale apartîne numai Presiedintelui. Elu apretiaza daca trebuie sau nu se ridice cuvêntulu unui oratoru, se-i faca observatiuni, se-lu chime la ordine, si cu incuviintiarea adunarei, se-i ceara a parasí sal'a siedintieloru.

In nici-unu casu, in aceeasi cestiune, nu se va potea acordá cuvêntulu de câtu numai de dóua ori aceleiasi persóne, afara de aprobarea congresului.

Presiedintele e datoriu a acordá totu-de-a-un'a cuvêntulu in cestiune personala, afara daca Adunarea generala va decide alt'felu.

Art. 37. Daca midilócele institutiunei permitu, congresulu pôte in fie-care anu incuviintiá premii si recompense pentru studii.

Art. 38. Programele concursului se elaborêza de comitetulu centralu, care va avea a decide asupr'a meritelor lucrariloru depuse.

Comitetulu centralu pentru a hotari asupr'a meritului lucrariloru depuse, va fi asistatu de unu juriu de cinci persóne competente asupr'a materiei.

Lucrarile premiate se comunica in extenso congresului in adunarile sale generale si se voru da publicitatii.

TITLULU IV.

Dispositiunile generale.

Art. 39. Comitetulu centralu va luá dispositiuni pentru recunoscerea institutiunei congresului cá persóna juridica.

Art. 40. Pentru instituirea celoru de-ântáiu comitete judetiene care se voru face prin alegeri, comitetulu centralu va convocá in fie-care judetiu pe membrii locali ai Congresului.

Art. 41. Pentru infintiarea comitetelor judetiene, comitetulu centralu va face cele mai intinse publicatiuni, cá toti romanii cari voru voi a face parte din congresu, se trimita in scrisu cererea loru de adesiune la comitetulu centralu in Bucuresci insotita de 12 lei cotisati pe unu anu, care se voru remite apoi de acêsta comitetelor judetiene imediatu dupa constituirea loru.

In diu'a fixata pentru alegerea comitetelor judetiene, comitetulu centralu va convocá prin publicatiuni, la resiedinti'a judetiului, pe toti membrii locali cari ar' fi declaratu in scrisu adesiunea loru conformu alinjatului de mai susu.

Unu membru desemnatu de comitetulu centralu, presideza alegerea asistatu de doi secretari luati dintre alegatori. Inainte de votare se procede la apelulu nominalu.

Art. 42. Cele lalte alegeri anuale voru fi convocate si deschise de câtra comitetulu alu carui mandatu espira.

Adunarea alegatoriloru procede la alegerea biurului s'au care se va compune de unu presiedinte si doi secretari.

Alegerea durêza o dî, de la 9 óre dimineti'a, pâna la 4 sér'a, cându se deschide scrutiniulu.

Dupa alegerea noului Comitetu, membrii potu prelungi siedintiele si discuta chestiuni economice la ordinea dîlei sau incidentale.

Comitetulu centralu.

C. Porumbaru,
presiedinte.

Al. Lupascu,
v.-presiedinte.

Membrii: C. Troténu, C. Olanescu, Teodoru Nic'a,
M. Minovici, D. Butculescu, R. Opranu.

Bibliografia.

— Academia Romana. Bucuresci, 8/20 Iunie 1884. Din publicatiunile Academiei romane au aparutu urmatórele si se afla de vendiare la librariile Socec in Bucuresci si Krafft in Sibiu:

1. Viéti'a si scrierile lui Grigorie Tamblacu, de Episc. Melchisedecu. Pretiulu 1 leu 20 bani.

2. Despre Alexandru Mavrocordatu Exaporitulu si despre activitatea sa politica si literara de dlu A. Papadopolu-Calimachi. Pretiulu 20 bani.

3. Dare de sêma despre expositiunea de electricitate dela Vien'a din 1883, de dlu Em. Bacaloglu. Pretiulu 30 bani.

4. Dare de sêma despre expositiunea de igiena din Berlinu din anulu 1883, de dlu Dr. I. Felix. Pretiulu 50 bani.

— Societatea geografica romana, fundata la 15 Iunie 1875. Buletinu publicatu prin ingrigirea dlui George I. Lahovari, secretariu generalu alu Societatiei. Anulu V. Semestrulu I (Partea II) 1884. Sumariu: Partea II. Conferintie, Memorii etc. — Meteorologi'a practica si formarea charteloru synoptice pentru prevederea timpului, conferintia de d. Inginieru St. Hepitês. — Notice historique

sur les Tsiganes de Moldavie et de Valachie, par Alfred Poissonnier. — O notitia asupra Tiganilor de George I. Lahovari. — Premiulu „Generalu George Manu“. — Errata. Bucuresci 1884. stabilimentulu graficu: Socecu & Teclu. 96, strad'a Redzi 96.

— La librari'a W. Krafft in Sibiu se afla de vendiari: Raportulu lui Avramu Jancu, prefectu alu unei legiuni romanesci. Despre faptele óstei poporane romanesci, care a statu sub comand'a sa pe timpul resboiului civile din Transilvani'a in anii 1848/9. Formatu 8° preste 4 cóle bros. 40 cr.

— Gramatic'a limbii romane pentru clasele gimnasiali, carte didactica, autorisata de onor. ministeriu alu instructiunii publice si cultelor, de Stefanu Neagoe, profesor de limb'a si literatur'a romana la Liceu, cursu superioru, si la scól'a normala (pedagogica) din Bãrladu. Bene-merenti cl. II. Editiunea VII adaogita si imbunatatita. — Bãrladu, 1884. Tipografi'a George Catzafany.

— Economii'a Campului de Georgiu Popu de Basesci. Disertatiune premiata cu 6 galbeni. Proprietatea despartimentului XI alu „Associatiunii transilvane pentru literatur'a romana si cultura poporului romanu.“ Contine 24 pagine. Pretiulu unui exemplariu 10 cr. — Sibiu, 1884. Tipariulu tipografiei archidiececane.

— Higien'a poporala cu privire la „Sateanulu romanu“, invetiaturi practice pentru preoti, invetiatori, seminarie, scóle normale, licee si pentru toti acei'a cari tnu la sanatarea poporului dela tíera, cu figuri in textu de dr. G. Vui'a medicu la baile din Mehadi'a si professoru de Higiena la institutulu teologicu din Aradu. Contine 118 pagine. Pretiulu 1 fl. = 2 lei 50 bani. Aradu 1884 Tipografi'a romana diecesana.

— Memorialulu, compusu si publicatu din insarcinarea conferintei generale a reprezentantilor alegatorilor romani, adunati la Sibiu in dílele din 12 13 si 14 Maiu st. n. 1881, prin comitetulu seu exmisu cu acea ocaziune. Editiunea a dóu'a inavutita cu actele conferintei; o scurta excursiune critica si cu o serie de discurse politice tñute in conferentia. — Sibiu 1883 Tipariulu lui W. Krafft.

Totu acestu Memorialu tradusu dupa textulu din editiunea I. in limbile germana si maghiara impreuna cu o mica colectiune de acte publice vechi si nóue, de legi si alte documente adaose la elu, éra in limb'a francesa fara acte, se afla de vendiari atátu in Sibiu la librari'a W. Krafft, câtu si pe la alte librarii anuntiate prin diarie.

In tóte trei traductiuni exemplariulu costa totu numai 1 fl. v. a. comptantu sau 2 franci 20 centesime.

Se potu trage sau de-a dreptulu prin posta, s'au prin ori-care altu librariu din tóte orasielu.

Societatea geografica romana Premiulu „generalu G. Manu“ 1. Se institue unu premiu de 1000 lei pentru cea mai buna lucrare a unui Dictionariu geograficu alu Romaniei.

2. Acestu Dictionariu va cuprinde descrierea judetieloru, plasiloru (plaiuri, ocoale), comunelor (oraseloru, târgurilor, satelor, catunelor), locurilor istorice, a rîurilor si a celor mai insemnate parae, gârle, lacuri, insule, munti, dealuri si siesuri si apele minerale din Romani'a.

3. Descrierea judetieloru, plasiloru (plaiurilor, ocoaleloru) se va face in resumatu, aratandu-se situatiunea, hotarele (naturale sau artificiale), intinderea, clim'a, calitatea solului, muntii si rîurile: cele mai insemnate, producti'a agricola, industrialu si comercialu, a cáiloru de comunicatiune, impartirea administrativa, judiciara, militara si bisericésca, precum si centrurile cele mai poporate si mai productive.

4) La descrierea fia-carei comune (orasu, târgu, satu sau catunu) se va dá:

a) Numele actualu obicínuitu si oficialu in transcrierea fonetica), precum si numele, ce l'a mai avutu in tîmpurile vechi;

b) Fixarea astronomicu a orasielor si tîrgurilor, luându-se cá punctu de plecare meridianulu Parisului, precum si atitudinea lor de asupra nivelulu marii, intru câtu acestea sunt cunoscute;

c) Situati'a naturala, fixându-se pe rîuri si munti;

d) Poporatiunea;

e) Producerea agricola, industrialu si comercialu;

f) Aratarea instituteloru de cultura, de bine-facere, a fabricelor, precum si a monumentelor celor mai insemnate;

g) Ce insemnate are impartirea administrativa, judiciara, militara si bisericésca;

h) Istoricultu comunei, aratandu-se evenemintele, precum si barbatii cei mai insemnati in istori'a tierii, carii s'au nascutu intr'ens'a;

i) Etimologi'a numelor geografice.

5. Pentru elaborarea acestui Dictionariu se dá tîmpu de unu anu, adeca pãna la 1 Aprile 1885.

6. Manuscriptele se voru trimite la Vice-presiedintele Societatei cu numele sigilat si cu unu motto.

7. Lucrarile nepremiate se voru inapoia dupa cerere.

Societatea in sa isi reserva dreptulu se utilizeze cu consimtiméntulu autorului, partile meritórie din lucrarile nepremiate.

Membrii comisiunei:

Vice-presiedinte:
Generalu G. Manu.

Dr. Barbu Constantinescu,
Angelu Dimitrescu,
Grigorie Lahovari.

Posta Redactiunei.

Abonamente la „Transilvani'a“, care este proprietatea Associatiunii transilvane, se primescu numai pe câte unu anu intregu cu 2 fl. v. a., si numeri singuratici nu se dau din trêns'a, càci nu este permisu a stricá puçinele exemplarie câte mai remanu. Acést'a nu este publicatiune de curiositati nici beletristica.

Dela câtiva membrii actuali s'au intorsu Nrii cu semnatura: „Necunoscutu“ ori „S'a mutat de aici.“ Rugamu pe respectivii membrii, cá intielegèndu de acestu avisu alu nostru, se nu'si pregete a reclamá câtu mai curèndu si inca de a dreptulu la comitetu.

Unii din membrii reclama fói'a, dara adress'a ddloru nu se afla in catalogulu membriloru cari au numeratu 5 fl. cá taxa de membru.

Fiindú-cà se apropia adunarea generala, sunt rugati toti ddni membri cari se sciú in restantia, cá se inaintedie acelu modestu ajutoriu de cultura nationala la comitetu in Sibiu.

Redactiunea.